

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ
вул. Фізкультури, 1, м. Київ-150, 03150, тел.: 289-40-92

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

д. е. н., професор

Є. В. Імас

_____ 2020 р.

№ державної реєстрації: 0164001617

Індекс УДК 796.077.5+81'25.001.76

ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ

про виконання науково-дослідної роботи за 2020 рік

**за темою «Інноваційні методи навчання мовам та професійному перекладу
у закладі вищої освіти спортивного профілю»**

Підстава для виконання: План НДР НУФВСУ на 2016 – 2020 роки

Термін виконання:

Початок: січень 2020 р.

Кінець: грудень 2020 р.

Тема: непатентна

Керівник теми:

канд. філол. н., доцент

Лук'янець Т. Г.

_____ 2020 р.

**Проректор з науково-педагогічної
роботи**

д. фіз. вих., професор

Борисова О. В.

_____ 2020 р.

Київ – 2020

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ

№ п \п	ПІБ	Вчене звання, ступінь	Посада	Підпис
1.	Лук'янець Т.Г.	к. філол. н.	доцент, в.о. завідувача кафедри	
2.	Алексєєнко О.П.	к. філол. н.	ст. викладач	
3.	Бардіна Л.М.		ст. викладач	
4.	Вятчаніна С.В.		ст. викладач	
5.	Грищук І.А.		викладач	
6.	Коробова І.О.		ст. викладач	
7.	Доценко Л.З.		ст. викладач	
8.	Кудря М.М.	к.п.н., доцент	доцент	
9.	Кулаєва З.А.		викладач	
10.	Литвиненко С.Г.		ст. викладач	
11.	Мартіросова Т.В.		ст. викладач	
12.	Марусяк В.В.		викладач	
13.	Назаренко Н.Г.		ст. викладач	
14.	Хоружева Л.Є.		ст. викладач	
15.	Шепелюк В.Л.		ст. викладач	
16.	Шестопалова І.О.	к.п.н.	доцент	
17.	Шматюк А.І.		викладач	
18.	Юнак В.Г.		ст. викладач	
19.	Ткаченко Т. І.	к.філол.н.	доцент	
20.	Овчаренко Л. М.		викладач	

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ПІДГРУНТЯ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ МОВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ.....	7
1.1. Мова ЗМІ та її вплив на формування культури мовлення сучасного українця.....	7
1.2. Спортивна термінологія – основа професійного мовлення фахівців галузі фізичної культури і спорту.....	10
1.3. Функціонування спортивної лексики в термінології сучасної української мови.....	13
1.4. Вплив англійського сленгу на професійне мовлення фахівців галузі фізичної культури і спорту	16
1.5. Футбольний дискурс: найвишуканіші лінгвістичні прийоми британських футбольних коментаторів та експертів.....	22
РОЗДІЛ 2. ІННОВАТИКА В НАВЧАННІ ТА ВИКЛАДАННІ МОВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ.....	26
2.1. Реалізація принципів комунікативності у процесі формування мовленнєвих умінь та навичок.....	26
2.2. Педагогічні умови формування готовності здобувачів вищої освіти до самостійної освітньої діяльності на основі іспльзовання резервній лінії паралельного навчання.....	28
2.3. Проектний підхід в організації начального процесу у закладах вищої освіти спортивного профілю.....	31
2.4. Рольові та ділові ігри як форма активізації навчок професійного спілкування.....	34
2.5. Можливості опрацювання письмових робіт за допомогою текстового процесора Microsoft Word.....	35
2.6. Використання мультимедійних засобів на приктичних заняттях з	

англійської мови.....	37
2.7. Інтернет-ресурси для викладання професійно-орієнтованої іноземної мови (англійської) для студентів спеціальності «Екологія спорту».....	43
2.8. Використання мобільних технологій для організації самостійної роботи студентів з іноземної мови.....	46
РОЗДІЛ 3. ФАХОВА ПІДГОТОВКА ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	50
3.1. Експресивно-емоційна конотація деяких запозичених спортивних термінів.....	50
3.2. Роль мотивації у процесі адаптації іноземних студентів до навчання у ЗВО спортивного профілю.....	53
3.3. Інноваційні технології в навчанні українській мові за професійним спрямуванням магістрантів-іноземців спортивних спеціальностей.....	56
3.4. Робота над професійною лексикою при навчанні вивчальному виду читання іноземних студентів.....	60
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	63

Вступ

Підсумковий етап розробки теми «Інноваційні методи навчання мовам та професійному перекладу у закладі вищої освіти спортивного профілю» передбачає унормування відповідників спортивного тезаурусу в різних мовах, що викладаються у ЗВО спортивного профілю; відбір навчальних стратегій для формування у студентів ЗВО спортивного профілю іншомовної професійно спрямованої компетенції; упровадження в освітній процес інформаційно-комунікативних технологій для формування професійної та лінгвосоціокультурної компетенції іноземних аспірантів та студентів [29].

Мета дослідження:

- систематизація, впорядкування та уніфікація спортивної лексики, термінології для інтенсифікації процесу впровадження її під час вивчення української ділової мови;
- аналіз інноваційних методів навчання іноземним мовам, розробка нових ефективних підходів для досягнення такого рівня знань, навичок і вмінь, який забезпечуватиме необхідну для фахівця комунікативну спроможність у сферах професійного, ситуативного та повсякденного спілкування;
- удосконалення форм роботи щодо набуття студентами-іноземцями максимальної комунікативної свободи під час спілкування у сфері обраного фаху, прослуховування лекційних матеріалів та побудови власного висловлювання.

Мета етапу дослідження:

- упорядкування поняттєвої схеми українських спортивних термінів з метою використання їх під час освітнього процесу;
- апробація інноваційних методів навчання та новітніх методик навчання іноземним мовам;
- формування навичок вільного спілкування у студентів-іноземців з використанням професійної лексики на різних етапах навчання.

Об'єкт дослідження: спортивні терміни, новітні методики, інноваційні технології, структура тренувальних завдань, самостійна робота студентів.

Предмет дослідження: раціональні методики, які дозволяють оптимізувати та інтенсифікувати процес навчання іноземним мовам у різних видах мовленнєвої діяльності: читання, переклад, письмо, аудіювання, анотування, реферування.

Методи досліджень: аналіз спеціальної літератури та наукових матеріалів, методи стимулювання і мотивації, методи опитування, анкетування, тестування, педагогічного контролю, самоконтролю, методи математичної статистики, методи математичної обробки даних.

Результати дослідження: частково уніфікована спортивна термінологічна система з урахуванням взаємозв'язків фізичного виховання і спорту із суміжними дисциплінами та досягненнями науково-технічного прогресу; впровадження до освітнього процесу методики для збільшення об'єму наданої для самостійного вивчення інформації; впровадження комунікативної методики для розвитку мовленнєвих вмінь та навичок – формування здатності здобувачів вищої освіти до комунікації та соціальної адаптації в іншомовному середовищі; тезауруси функціонально пов'язаних лексичних мінімумів, які забезпечують удосконалення вмінь та навичок у реалізації мовної діяльності у таких функціональних різновидах мови, які пов'язані з професійною діяльністю здобувачів.

Ключові слова: вища освіта, глобалізаційні процеси, іноземні студенти, спортивна лексика, іншомовне спілкування, майбутні фахівці спортивної сфери, інноваційні методи навчання.

РОЗДІЛ 1.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ПІДґРУНТЯ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ МОВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

1.1 Мова ЗМІ та її вплив на формування культури мовлення сучасного українця

Можливості впливу засобів масової комунікації (ЗМК) на свідомість людей, зокрема й на їхню мовну свідомість, важко переоцінити [24]. Проявляється цей вплив і через висловлювані думки, і через саму мову ЗМК — через її якість, вибір мовних засобів, а в мовно неоднорідному суспільстві — і через вибір мови віщання. У сучасних умовах засоби масової інформації, зважаючи на суспільну важливість, масовість та доступність, мають величезний вплив на духовні процеси, що відбуваються в суспільстві. Залучаючи громадян до інформаційних відносин, ЗМІ формують певні ціннісно-сміслові моделі для засвоєння суспільством і таким чином змінюють аксіологічну картину соціуму.

Здатність швидко охоплювати найбільш широкі аудиторії дає можливість сучасним мас-медіа трансформувати традиційну систему духовного виробництва в певному напрямі, з приводу чого в розвинутих суспільно-політичних системах панує теза, що той, хто володіє засобами масової інформації, володіє громадською думкою [42, с.12].

Потреба у вивченні сучасних тенденцій розвитку української мови, питань мовної культури, виховання мовної свідомої особистості визначає актуальність досліджень науковців мовно-стилістичних особливостей публіцистичного стилю, зокрема стилю масової інформації, оскільки на сьогодні — це чи не найпотужніше джерело формування інноваційного словника, розвитку норм літературної мови, її комунікативних ознак, і для багатьох мовців — це своєрідний освітньо-навчальний канал, що здатен забезпечити потреби у формуванні умінь та навичок правильного, грамотного користування мовними ресурсами.

Професор О. Пономарів зазначає: «З розширенням функцій української літературної мови зростає потреба підвищувати культуру спілкування. Певна річ, усі відразу не можуть заговорити добірною мовою. Однак є люди, які не мають права на помилки (актори, лектори, диктори та інші працівники радіо та телебачення, викладачі, науковці), бо їхнє слово мусить бути взірцем для решти громадян України [32; 33, с.17].

Телебачення, порівняно з іншими засобами масової інформації, значно більше може впливати на формування культури мовлення, оскільки охоплює широку аудиторію, усі сфери життя, популяризує новітні входження, формує мову, тож, вочевидь, через телебачення повинна вестися активна пропаганда української мови. Як зазначає науковець О.А. Стишов, мовна практика ЗМІ виходить на перше місце в процесах формування, творення і поширення нових виражальних засобів, функціонального перегруповання лексики, а найголовніше – витворення і закріплення нових мовних норм [37, с.34], адже рівень запроваджених мовних норм через особливості впливу на слухача та телеглядача в цих видах ЗМІ є значно вищим, ніж вплив друкованої періодики [37, с.41].

Особливо важливим є вплив ЗМІ на формування національної свідомості, оскільки вони виступають вагомим засобом створення історико-культурного інформаційного простору держави, який, по суті, є тим духовно-ідеологічним цементом, що скріплює народ у політичну націю. Відомий фахівець у галузі масових комунікацій В.Лизанчук зазначає: “...людські спільноти творяться мережами інформаційних комунікацій, через які передається необхідна державно–політична, суспільно–економічна, ідеологічна, історична, етнічна та інша інформація. Національна мережа засобів масової комунікації – це один із “трьох китів”, на якому базується державна самосвідомість, поряд з національною інтелігенцією та національною політичною елітою” [24, с. 75].

Сучасна культурна реальність в Україні характеризується зростанням впливу засобів масової інформації. ЗМІ в даний час надають великий вплив на культуру. У цьому впливі є свої позитивні і негативні сторони. Наприклад,

підвищення рівня освіти все більш широких верств населення тісно пов'язане із зародженням ЗМІ, тобто із зростанням тиражів друкованого слова – книг, а потім журналів і газет. Але, в той же час, розширення сфери контакту населення з мистецтвом і наукою за допомогою ЗМІ викликало цілий комплекс наслідків і для всіх соціальних верств і для самої культури.

Діяльність ЗМІ робить виключно великий вплив на життя суспільства в цілому, на соціально – психологічний і моральний вигляд кожного з членів цього суспільства. ЗМІ як один із суб'єктів ідеології, діють на ідеологічні процеси. З одного боку вони допомагають розповсюдженню інформації, затверджують свободу слова. З іншого боку, для них характерна маніпуляція громадськістю та їх підсвідомістю [24, с.16].

Протягом останніх років не можна не відзначити тенденцію щодо зростання кількості саме українськомовного телевізійного продукту. Утім, проблема полягає в тому, наскільки ця рідна мова відповідає елементарним літературним нормам, іншими словами, наскільки вона є якісною та повноцінною. Адже порушення загальноприйнятих правил, м'яко кажучи, паплюжить нашу мову, перетворює її на суржик або на пародію.

Останнім часом мовну проблему на українському телебаченні і в радіоефірі досліджують і обговорюють на різних рівнях. Журналісти, письменники, громадські діячі у своїх виступах, статтях, закликають ужити конкретних заходів для виправлення конкретної ситуації з українською мовою в телепросторі [32]. Час від часу лунають заяви політиків, урядовців з висловами занепокоєності ситуацією.

Цінності культури завжди були і залишались вищими цінностями. Цим і пояснюється широка увага до питань культури взагалі. Отже культура – це наше майбутнє. А втім, на думку мовознавців, найнебезпечнішим є те, що "калічена" українська транслюється на багатомільйонну аудиторію. Глядачеві нав'язують українську мову (якщо її можна назвати українською) досить низького ґатунку.

Отже, засоби масової інформації реалізуючи свої функції у процесах формування національної свідомості, виступають потужним засобом повернення суспільства до своїх базових цінностей, ідентичних й адекватних уявленням, звичаям, традиціям, менталітету, багатовіковому культурно-історичному досвіду народу.

1.2. Спортивна термінологія – основа професійного мовлення фахівців галузі фізичної культури і спорту

Формування професійно-мовленнєвої культури майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту є однією з важливих складових частин усієї системи професійної підготовки, а тому триває весь період навчання у ЗВО. Саме під час навчання формується загальна мовленнєва культура майбутніх фахівців із фізичного виховання та спорту: формуються психолого-педагогічні знання, теоретичні знання з усіх аспектів культури мови; здійснюється методична підготовка, збагачується словниковий запас, у тому числі й за рахунок освоєння загальнонаукової, вузькоспеціальної лексики та термінології (психолого-педагогічної, лінгвістичної та спортивної). [40; 43, с. 8].

Тому і професійний успіх спортсмена певною мірою залежить і від того, як він оволодів фаховою мовою, елементом якої є спортивний термін — засіб точного й економного передавання думки, інформації, команди. Адже сучасний спортсмен чи вчитель фізичної культури – це висококваліфікований фахівець, який маючи ґрунтовну підготовку та вміло синтезуючи знання з різних наук, повинен сприяти формуванню культури і традицій здорового способу життя, піднімати престиж спорту, здоров'я та активного способу життя. Без досконалого знання та володіння фаховою термінологією неможлива повноцінна спортивна діяльність. [4, с. 8; 7].

У фізичному вихованні термінологія відіграє дуже важливу роль, адже є основою взаєморозуміння спортсменів, фахівця зі здобувачами вищої освіти в процесі спеціально організованої освітньої діяльності. Термінологія у фізичному вихованні має певні особливості, бо її базою є ряд споріднених

галузей науки про людину (анатомія, фізіологія, гігієна, біомеханіка, спортивна медицина, спортивна метрологія, біохімія, теорія і методика фізичного виховання, педагогіка, психологія та різні види спорту) [7; 44]. У цьому контексті великого значення в системі вищої освіти набуває навчання студентів фахової лексики, оскільки успішність професійного спілкування значною мірою визначається таким рівнем володіння лексичними навичками, який забезпечить здатність студентів розуміти і вживати у потрібній ситуації саме ту лексичну одиницю, яка точно й економно передає висловлену думку.

Саме тому майбутнім фахівцям, які прагнуть оволодіти відповідними фаховими терміносистемами сучасної української мови та професійною термінологією, пропонується типологія завдань, спрямованих на формування власне мовленнєвих навичок та формування професійних мовленнєвих навичок. Отже, професійне спілкування, і зокрема уміння застосовувати професійну термінологію, взаємопов'язане з професійно-мовленнєвою культурою майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту.

Формування української спортивної термінології відбувалося у тісному взаємозв'язку з особливостями історичного розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні. Важливу роль у розвитку фахової термінології відіграють спеціалізовані словники. Значну їх частину підготовлено в сучасний період. Усі словники, як правило, є одного типу – перекладні, російсько-українські [26, с. 74]. На сучасному етапі розвитку нагальною залишається проблема багатомовних, тлумачних, енциклопедичних словників.

З розвитком та становленням української мови як державної українська наукова термінологія дедалі частіше стає об'єктом наукових досліджень. Протягом останніх років значно зросла необхідність вивчення галузевих терміносистем. Так були проведені дослідження української термінології з генетики, ринкових відносин, української психологічної мовознавчої, церковної, філософської та інших галузевих терміносистем [18, с. 23–24].

Спорт, який динамічно розвивається, створює все нові термінологічні проблеми. Зароджуються і здобувають широке визнання чимало нових видів

спорту: армрестлінг, снобордінг, сьорфінг, кьорлінг, віндсерфінг, фрістайл, боулінг таеквондо, картінг, стретчінг, шортрек, бодібілдінг тощо. Знаходження їх відповідників в українській мові, або хоча б відповідна їх «натуралізація» згідно з правилами українського словотворення і правопису, є нагальною необхідністю. Таким чином, необхідність укладення багатомовних словників спортивної термінології диктується тим, що вони не лише полегшують спілкування спортсменів і фахівців, забезпечують точність перекладу різних текстів, а й розкривають філософські, лінгвістичні, історичні й інші аспекти тих термінів і фразеологізмів, які становлять золотий фонд національної спортивної лексики. Проблематика розповсюдження спортивної термінології потребує подальшого вивчення і обробки наукової літератури. Слід зазначити, що вживання англійських запозичень, неологізмів, фразеологізмів поповнюють українську спортивну лексику. Не менш важливу роль грає і оволодіння англійською термінологією українськими студентами. [4, с. 67].

Таким чином, можна констатувати дві проблеми в термінологічній підготовці майбутніх фахівців в галузі фізичної культури і спорту:

- неповна сформованість термінологічної бази;
- низька ефективність традиційних підходів до термінологічної підготовки студентів.

Вирішення даних проблем полягає в розгортанні широкої дискусії на спеціально організованих зібраннях фахівців, щодо трактування і застосування спеціальної термінології, а також в розробці сучасних освітніх технологій і методик оцінки термінологічної підготовленості студентів. Отже, систематичний аналіз та вивчення спортивної лексики збагачує словниковий запас студентів, виховує в них свідоме ставлення до лексичного значення слова, до правильного вживання його в різних сферах, виробляє навички користування словниками різного типу: тлумачним, фразеологічним, словником іншомовних слів, російсько-українським спортивним словником, словником синонімів, що відіграє важливу роль у засвоєнні мови.

Разом з тим вивчення спортивної термінології забезпечує міжпредметний зв'язок навчальних дисциплін, що сприяє всебічному розвитку студентів.

1.3. Функціонування спортивної лексики в термінології сучасної української мови

Лексика української мови становить струнку і надзвичайно розгалужену систему. Дослідженню піддавалися різні лексичні прошарки. Та незважаючи на підвищений інтерес лінгвістів до вивчення лексичного складу української мови, малодослідженою підсистемою залишається спортивна термінологія. Хоча на сьогодні є низка наукових досліджень присвячених розвитку української спортивної термінології, зокрема, праці С.П. Гриценко, М.П. Кочергана, Г.В., І.І. Огієнка, М.М. Паночка, С.Ю. Рижикової, О.В. Степанюк, О.А. Стишова, С.А. Федорець, Ю.В. Цимбалюка та ін.

Різнобічне вивчення українських спортивних термінів важливе, перш за все, для розвитку загальної теоретичної моделі функціонування мови, специфіки вживання її лексичного запасу.

Тому метою статті є виявити й обґрунтувати особливості вживання та функціонування українських спортивних термінів.

Виокреслення сучасного спортивного термінотворення неможливе без урахування багатьох чинників. Зокрема, варто враховувати той факт, що значна кількість спортивних термінів є іншомовними.

Спортивна лексика запозичується найчастіше з тієї мови, де започатковано той чи той вид спорту [37]. Запозичення зумовлюється як лінгвістичними, так і позалінгвістичними причинами.

Так, С.А. Федорець до інтралінгвальних причин запозичування відносить:

- відсутність відповідних еквівалентів в українській мові для найменування нових понять, важливість для мови реципієнта іншомовних слів, пов'язаних із необхідністю номінування нових явищ;

- прагнення до ліквідації полісемії й омонімії у термінології, потреба уточнити й деталізувати відповідне поняття, диференціювати семантичні відтінки, закріпивши їх за різними словами;
- функціонування в мові запозичених раніше структурно однотипних слів;
- потенційні можливості іншомовних слів, що сприяють безболісному входженню їх до лексико-граматичної системи мови-реципієнта (словотвірна активність, здатність до словозміни тощо);
- інтернаціональний характер запозичених спортивних термінів.

До екстралінгвальних причин запозичування дослідник відносить такі:

- суспільно-політичні й культурно-економічні зв'язки між народами;
- швидко зростаюча популярність спортивних ігор та інших видів спорту у країнах Європи.

До спортивної лексики ввійшли назви нових видів спорту, спортивного інвентаря та похідні від них назви спортсменів, етапів змагань, спортивних стилів, прийомів, амплуа тощо. Іншомовні спортивні елементи проникають до української мови різними шляхами: шляхом усного запозичення іншомовної лексики – через мовний контакт та писемним шляхом – через пресу, переклади книг про спорт, через посібники зі спорту. Власне термін «спорт» походить із англійської мови. Основна група запозичень у спортивній термінології з'явилася в українській мові в кінці XIX і в перші роки XX ст.

У подальшому поповнення іншомовними запозиченнями спортивної термінології було не менш значним: запозичувалися слова, які номінували поняття нових видів спорту, частіше за все – інтернаціональні спортивні терміни [21, с. 53]. Це відповідає загальній тенденції до інтернаціоналізації словникового складу, притаманній розвитку сучасних мов [25, с. 160]. І останнім часом цей процес не припиняється. У результаті основний фонд іншомовних термінів у цій сфері став складником української спортивної лексики і подальше функціонування цих слів все більше простежується в лексичній системі української мови.

Серед запозичень сфери спорту виокремлюємо:

а) назви спортивних ігор та змагань: бадмінтон (англ.), баскетбол (англ.), бейсбол (англ.), бокс (англ.), боулінг (англ.), волейбол (англ.), дайвінг (англ.), естафета (фр. від іт.), картинг (англ.), команда (фр. від лат.), кунг-фу (кит.), ліга (фр. від с.-лат.), матч (англ.), пінг-понг (англ.), регбі (англ.), серфінг (англ.), сноуборд (англ.), турнір (нім. від фр.), фітнес (англ.), футбол (англ.), хокей (англ.), чемпіонат (фр.), шахи (перс.), шейпінг (англ.);

б) назви спортивного одягу: футболка (англ.). У словотвірного іншомовізму футболка – предмет одягу, зазвичай без гудзиків, коміра та кишень, з короткими рукавами, який закриває тулуб.

в) назви спортивного інвентаря: батут (фр. від іт.), велосипед (фр. від лат.);

г) загальні назви спортивних процесів та елементів окремих видів спорту: бар'єр (фр.), гол (англ.), пірует (фр.), пресинг (англ.), реванш (фр.), спорт (англ. від ст.-фр.), тайм (англ.), тайм-аут (англ.), туризм (фр.), шеренга (польськ.);

г) назви осіб, пов'язаних зі спортом: альпініст (фр. від лат.), бойскаут (англ.), боксер (англ.), велосипедист (фр. від лат.), волейболіст (англ.), гросмейстер (нім.), жокей (англ.), капітан (фр. від лат.), майстер (нім. від лат.), серфінгіст (англ.), скейтбордист (англ.), сноубордист (англ.), спортсмен (англ.).

В українському спортивному називанні фіксуємо, наприклад, чимало запозичень з англійської, німецької та французької мов. Останнім часом з'являється значна кількість азійських назв-термінів [26, с. 75]. Поява нових видів спорту в нашій країні викликає механічне перенесення з чужих мов і чужих назв, тому актуальною стає проблема перекладу і правопису запозичених термінів [10, с. 237].

Зокрема, значна кількість номенів з японської мови: айкідо (буквально: ай – зустріч, кі – дух, до – майстерність, мистецтво); кіокушинкай – карате (буквально: кьоку – досягати, шин – істина, кай – асоціація (школа), кара – порожній, те – руки; кендо (буквально: кен – меч і до – майстерність, мистецтво) та ін. З китайської мови: кунг фу (буквально: кунг – стиль, заняття і

фу – кулак), ушу (буквально: у – військовий, бойовий, фехтувальний і шу – майстерність) тощо.

Серед розмаїття нових спортивних слів-запозичень є й такі, що походять з декількох мов.

Наприклад, аквабол (з лат. мови *aqua* – вода й англ. *ball* – м'яч); скейтотром (з англ. *skat* від *skate* – кататися, ковзатися і грец. *drom* від *dromos* – місце для бігу).

Зафіксовано чимало нових спортивних понять та реалій. Наприклад, плей-оф (з англ. мови *play-off* – завершити, закінчити змагання), трансфер (з фр. мови *transfert* – передача, перенесення від лат. *transfere* – переносити, переміщую), драфт (з англ. *draught* – складати план (проект), відбирати, виділяти; дартс (з англ. *darts* – метання дротиків), таргет (з англ. *target* – мішень, ціль) та ін.

Отже, у проаналізованій тематичній групі лексем іншомовного походження фігурують слова, що давно стали надбанням української лексикографії, та такі, які не зафіксовані лексикографічними джерелами, оскільки є новітніми запозиченнями, хоча більшість із них в українській мові використовуються досить часто. Лексичні запозичення на позначення назв спортивної сфери в сучасних українських текстах мають загальномовний і термінологічний характер.

1.4. Вплив англійського сленгу на професійне мовлення фахівців галузі фізичної культури і спорту

В доповіді аналізуються нові підходи до оцінювання ролі сленгу у розвитку сучасної англійської мови, зміни, які відбуваються в сучасній лінгвістичній науці.

У сучасній філології все більшу увагу вчених привертає до себе нова роль і значення сленгу. Аналіз окремих аспектів сучасної англійської мови показує,

що за останні роки сленг став одним з найважливіших факторів, що впливають на його стан, визначаючи деякі найважливіші тенденції його розвитку, що доводить абсолютну актуальність даної теми.

Дослідження, що проводяться в галузі лінгвістики доводять, що в останні десятиріччя в розвитку англійської мови, ясно простежується тенденція до демократизації, під якою розуміється зближення писемно-літературної мови з усно-розмовною, що найбільш очевидно проявляється в широкому поповненні літературної лексики та фразеології сленгом, в тому, що англійська літературна норма стала більш відкритою для одиниць розмовного мовлення, зокрема сленгу, який дослідники вважають “одним із джерел поповнення лексики сучасної англійської мови і одним з елементів національної культури, особливо молодіжної” [47].

Ці демократичні тенденції призвели до розуміння того, що сучасний сленг відіграє досить важливу роль у будь-якій мові, в тому числі і в англійській, і в значній мірі визначає розвиток всієї мови в цілому, її своєрідність і відмінність від інших мов світу. Сучасні філологи зазначають, що сленг в англійській мові дозволяє спілкуватися на зовсім новому рівні, уникаючи класичних конструкцій речення і граматичних труднощів. Завдяки цьому люди можуть спілкуватися більш розкуто і розуміти один одного з півслова [4, с. 52].

Сучасний сленг в умовах розвитку нових технологій, нових культурних явищ, масових комунікацій і Інтернету набуває абсолютно нового значення. Якщо раніше сленг розглядався як другорядна форма мови, не настільки значуща або важлива, як її «стандартний» аналог, то зараз розуміння його ролі змінилося. «Сленг колись вважався ознакою поганого тону або поганого смаку, – пише Коулман, – але тепер людина, що використовує його в своїй промові, проявляє себе як весела, енергійна і сучасна. Це також є незаперечним доказом того, що сленг має право на існування, і не повинен розглядатися як ворог стандартної англійської мови, але як його партнер [49, с. 508]. Багато дослідників в галузі лінгвістики та англійської філології визначають сленг як

один із напрямів розвитку сучасної англійської мови [47]. Професор Університету Північної Кароліни (м. Чепел Хілл) К. Ейбл автор книги *College Slang* розкриває джерела, поезію, символізм і тонкість неформальних сленгових виразів. Дослідивши більш ніж 10 000 слів і фраз, які студенти університетів використовували в розмовах між собою за останні двадцять років, автор стверджує, що сленг – це динамічний словник, який не можна відкинути як девіантний або маргінальний. Подібно більш формальним словами і фразами, сленг створюється, модифікується і передається його користувачами для обслуговування своїх власних цілей, зокрема ідентифікацію групи. Її дослідження доводять, що якщо раніше використання сленгу мало першочерговою метою бунт, протиставлення суспільству, було пов'язано з соціальним відокремленням, соціальної дискримінацією, то зараз є частиною більш широкого процесу зрушень і змін стосовно стилю мови, демонстрація простоти, товариськості, жартівливості [3].

Сленг, будучи динамічним явищем, постійно розвивається і поповнюється. Джерелами його розвитку в сучасному світі є:

- Рух людей по країнах та континентах, наприклад, міграція та, в попередні століття, колонізація. Наприклад, сьогодні англійські вимовники, мабуть, будуть комфортно користуватись іспанським словом "loco", щоб описати того, хто "божевільний".
- Носії однієї мови стикаються з тими, хто говорить іншим. Жоден індивідуум не говорить однаково: люди з різних географічних місць чітко говорять по-різному, і навіть у межах однієї спільноти існують варіації залежно від віку, статі, етнічної приналежності, соціального та освітнього походження.
- Нова лексика, необхідна для винаходів, таких як транспорт, побутові прилади та промислові пристрої, або для спорту, розваг, культури та відпочинку [37].

Через ці впливи, мова сприймає нові слова, вирази та вимову, коли люди стикаються з новими словами та фразами у своєму повсякденному житті та інтегрують їх у власну мову [36, с. 65].

Вчені виділяють кілька факторів, що впливають на розвиток і поповнення сленгу, а, отже, і кілька сленгових груп [18, с. 37]:

1. Розвиток комп'ютерних технологій та соціальних мереж, які користуються популярністю серед представників молоді, безумовно, впливає на стан сленгу. ІТ-терміни прочно влилися в наше життя.

2. Сучасна музична культура, а також кіноіндустрія безпосередньо впливають на життя молодих людей.

3. ЗМІ та телебачення є невід'ємною частиною життя молоді і, отже, впливають на стан сленгу.

4. Назви та специфічні терміни популярних видів спорту [8, с. 23].

5. Професійні терміни, впроваджувані працівниками різних сфер професійної діяльності.

6. Розвиток мереж швидкого харчування став причиною появи деяких сленгзмов,

7. Слова з життя молоді служать стимулом до появи самої багатой сленгової групи. В неї входять слова, які вживаються молодіжкою в повсякденному спілкуванні і в стандартних звичайних ситуаціях [4, с. 52].

Зясувавши роль і джерела сучасного англійського сленгу, дослідники спробували дати відповідь на питання про те, яким чином сленг впливає на його розвиток. В результаті прийшли до таких висновків:

Сленг збагачує англійську мову, розширюючи його лексичний склад. Одночасно з розвитком цивілізації і зміни часових епох змінюється і словниковий склад мови. Але не всі сленгові вислови зникають з мови після того, як відслужили своєї мети. Вираз може настільки міцно увійти в англійську мову, що перетворюється з сленгового в абсолютно літературний. Так, багато виразів, які були сленговими в 1920, все ще використовуються сьогодні. Іноді ми використовуємо фрази навіть не підозрюємо, що вони є або були колись сленговими. Наприклад, фраза *for free* вважається неофіційною, хоча її численні альтернативи (безкоштовно, без будь-яких додаткових витрат) є представниками стандартної англійської мови. Слова *"fizzle," "spent," "hit the*

spot," "jazz," "funky," колись вважалися непристойними в присутності жінок, зараз увійшли в норму вживання.

Сленг допомагає зберегти жвавість і свіжість мови. Сленг – це можливість описати поточне життя і події в яскравих виразах. Він не дозволяє мові застаріти, застигнути, закостеніти.

Сленг допомагає зробити мову емоційною і експресивною.

У зв'язку з цим, британські філологи піднімають питання про необхідність включення сленгу в програми навчання англійської мови. Так Глорія Копп в своїй статті «5 причин, чому важливо вчити сленг» пише, що «при вивченні іноземної мови вкрай важливим є заняття за підручниками, знання правил і визначень, розуміння того, як мова працює. Це дає базові знання. Але головною метою є спілкування в реальному житті. А для цього необхідно включити в програму вивчення сленгу» [19, с. 104].

На думку Мері Уолтон, володіння сленгом дає наступні переваги:

1. Це допоможе триматися в ногу з часом. Дозволить вашій мові звучати сучасно, легко і невимушено, вільно спілкуватися з людьми будь-якого віку. Це також допомагає вам спілкуватися з людьми в різних регіонах країни. Зрозуміти сленг означає, що ви зможете зрозуміти відмінності в мові і різних діалектах по всій країні.

2. Позбавить потраплення у незручні ситуації. Нерозуміння нюансів сленгу, може привести до виникнення незручних соціальних ситуацій, коли ви можете образити кого-небудь або випадково сказати не те, що ви маєте на увазі.

3. Створює почуття приналежності. Якщо ви намагаєтеся зануритися в місцеве життя, коли живете в країні і займаєтеся мовою, важливо зрозуміти місцевий сленг. Без цього вам буде важко спілкуватися з людьми і дійсно знайти почуття приналежності – і це необхідно враховувати в процесі вивчення мови.

4. Допомога в вивченні місцевої історії. Коли ви відкриваєте нові сленгові слова, ви дізнаєтеся більше про цей регіон і одночасно покращуєте своє розуміння місцевих жителів.

5. Висловити емоцію. Не забудемо, що основною функцією сленгу є експресивна функція. Коли ви намагаєтеся висловити свої почуття, в стресових, важких, або просто емоційних моментах вашого життя, щоб пояснити свій образ мислення або те, як ви себе відчуваєте, ви найчастіше використовуєте сленг. Те ж саме вірно, коли ви говорите іншою мовою. Вивчення сленгу дозволяє вам краще виражати себе, що є ключовим в соціальних ситуаціях [5].

Таким чином, проведений аналіз дозволяє нам зробити висновок про те, що сучасний сленг має великий вплив на традиційний англійську мову. Саме завдяки йому мову британців став більш сучасним і неординарним, оскільки на тлі аристократичного англійського сленг виглядає яскраво, виразно і неформально. Багатий, стилістично забарвлений мова відрізняється від нормативного англійської мови наявністю лексики з більш-менш яскраво вираженої фамільярної забарвленням. Сленг використовується для багатьох цілей, але однією з основних є вираз певного емоційного ставлення, яке може бути дуже різним, залежно від мети висловлювання. В наш час англійська сленг використовується в багатьох сферах суспільства, між різними людьми, хоча найбільш популярний сленг серед підлітків і молоді.

Довгий час було загальноприйнятим думку, що «Правильна англійська» це «Загальна англійська». Нове розуміння цього питання говорить про те, що це форма мови, яка використовується в офіційному спілкуванні, в уряді, освіті та інших формальних контекстах. Таким чином, поступово зміцнюється погляд на стандартну англійську як на один з діалектів сучасної англійської мови, а сфери застосування офіційної і сленгової розмовної мови пов'язані з варіаціями стилю спілкування, процесами демократизації в суспільстві, в спілкуванні, в мові.

1.5. Футбольний дискурс: найвишуканіші лінгвістичні прийоми британських футбольних коментаторів та експертів

Англійський футбольний дискурс, безсумнівно, є найбільш цікавим сегментом спортивного дискурсу, так як Англія завжди виявляла підвищену цікавість до цієї гри і представляла її на найвищому рівні.

Найбільш репрезентативним матеріалом для вивчення особливостей даного дискурсу є письмові коментарі футбольних експертів, які також як і усні, здійснюються безпосередньо під час матчу. Джерелом для відбору матеріалу послужив електронний ресурс bbc.com.

Вже неодноразово говорилося про неймовірну емоційність, експресивність і образну метафоричність таких коментарів, але варто також охарактеризувати ще й інші їх лінгвістичні особливості. Так, наприклад, якщо ніхто не обмежений у виборі лексичних засобів, то все обмежені такими чинниками як боротьба за свою компетентну аудиторію, а також час, протягом якого необхідно багатогранно розкрити думку, донести суть, максимально точно описати те або інше, задати аудиторії непросте питання або ж переконати її в чомусь і так далі. І тут починається сильний прояв певних змістовних закономірностей і структурних моделей освіти нових одиниць.

До найбільш цікавих можна віднести способи подання та ідентифікації характерних особистостей. Серед них, наприклад, футболісти, які тільки що стали гравцями клубів-грандів, в результаті дорогого трансферного переходу. Поява в складі улюбленої команди новачка, на якого покладаються великі надії, викликає підвищений інтерес і увагу до нього [15, с. 89]. І відповідно виникає необхідність відповісти на численні питання щодо придбаного гравця. Аудиторія, яка має високу футбольну компетенцію і уважно стежить за футболом високого класу, бажає дізнатися біографію, інформацію про попередні досягнення футболіста, про стилі його гри, технічні характеристики, про його сильні і слабкі сторони, а також видатних талантах і здібностях, властивих виключно йому.

Для відповідей на подібні питання, тобто для ідентифікації спортсмена використовується такий лінгвістичний прийом як порівняння. Нового гравця порівнюють з ким-небудь із вже давно відомих видатних футболістів за критеріями наявності у них схожих характеристик. Даний прийом, вже давно присутній у мові журналістів різних сфер. Хоча він і не був винайдений саме футбольним співтовариством, але саме футбольні експерти особливо активно використовують його на даний момент [5, с. 75; 16, с. 239]. Такий спосіб дозволяє вмістити досить інформативне повідомлення фактично в одне слово. Цим словом є прикметник, утворений шляхом додавання французького суфікса *-esque* до відомого прізвища, що буде позначати «в манері / стилі тієї чи іншої знаменитої особи». Безумовно, за обсягом така лексична одиниця перевищує речення і рівноцінна такої мовної одиниці, як текст. Більш того, ці номінації дуже динамічно передають характеристики тієї чи іншої особистості. У зв'язку з цим буде доцільно розглянути наступні приклади:

1. Lampard *-esque* – or not? And given his penchant for scoring goals, it has led to invariable comparisons with Frank Lampard, Chelsea's record goalscorer (другий Френк Лемпард – чи ні? Дивлячись на його пристрасть забивати голи, виникають постійні порівняння з Френком Лемпардом, рекордним бомбардиром Челсі).

2. Cahill's 'Van Persie-esque' volley at 2014 World Cup (удар з літа, сповнений Кехілл в стилі Ван Персі на Чемпіонаті Світу 2014 року).

3. A Messi-esque goal from Coutinho (гол Коутиньо, забитий в стилі Мессі). Також, використовувати прийом порівняння можуть навіть не вдаючись до допомоги суфікса *-esque* [15, с. 89]. Можливо, просто асоціювати когось з типом даних і характеристик властивих відомому гравцеві, який відзначився особливою, впізнаваною манерою гри. наприклад:

1. Missing a Llorente type substitute they had 12 months ago (не вистачає гравця заміни типу Лоренте, який у них був 12 місяців тому).

2. At Udinese he played a number of roles and at times operated in an Andrea Pirlo type position in front of defence (в клубі Удінезе він виконував кілька ролей,

іноді грав попереду лінії оборони, на улюбленій позиції знаменитого Андреа Пірло).

Важливим моментом є характеристика спортивної гри, яка може стосуватися класу гравців, особливостей стилю і тактики гри, наприклад: They could hardly make three passes, in midfield they were out-played, out-smarted, out-everything (вони навряд чи були в стані зробити три пасу, в центрі їх обіграли, їх перевершили інтелектуально, їх перевершили у всьому). Даний приклад демонструє своєрідний авторський спосіб ідентифікації діяльності, вираження своєї оцінки, досягнення експресії, передачі емоції і динаміки. Триразове повторення елемента "out" забезпечує ритмомелодичне оформлення повідомлення, що робить його особливо емоційним.

Розглянемо ще один приклад, який демонструє дуже експресивний коментаторський опис ігрових характеристик футболіста: Watch him, and you will see the goals. You will see the dribbles. The supernatural defence-splitting passes, the faultless first touch, the 360-degree spatial awareness, the uncanny ability to escape multiple markers, the unselfish game awareness. You will see all those things, and you will be forced to admit: yes, Messi is the best (Подивіться на нього і ви побачите голи. Ви побачите дриблінг. Незвичайні передачі, які розколюють оборону, бездоганне перше торкання м'яча, здатність бачити на 360 градусів навколо себе, екстраординарна здатність позбавлятися від численної опіки противника, альтруїстична ігрова компетенція. Ви побачите все це і будете змушені визнати, що Мессі таки кращий).

Дане повідомлення також дуже вирізняється своєю ритмомелодикою за рахунок кількарразового повторення елементів «you will see» і «awareness». Очевидно, що автор зміг укласти в нього максимум позитивних, відмінних характеристик за рахунок підбору лексичних засобів. Серед них особливо звертає на себе увагу словосполучення «the 360-degree spatial awareness». Воно неймовірним чином робить акцент на футбольному інтелекті, дозволяє гравцеві відкривати простір, яке просто не здатні побачити інші [5, с. 75]. Таким чином, поява нових лексичних одиниць, обумовлене унікальною епохою найвищого

розвитку коментаторського мистецтва, не тільки інтенсивно і постійно збагачує футбольний словник, будучи могутнім засобом експресії, але і дає цікавий матеріал для дослідження дериваційного потенціалу та систематизації продуктивних способів словотворення. Більш того, дане дослідження може бути направлено на створення словників особливого роду.

РОЗДІЛ 2. ІННОВАТИКА В НАВЧАННІ ТА ВИКЛАДАННІ МОВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

2.1. Реалізація принципів комунікативності у процесі формування мовленнєвих умінь та навичок

Відповідно до вимог сучасного суспільства основним завданням навчання студентів стає підготовка мислячої людини високої культури. Реформування системи освіти визначає зміна концепції навчання в області української мови як іноземної від центрично-знаннєвого підходу до потребо-особистісного (індивідуально-значеннєвого) оволодіння мовою. На перший план висувається проблема переходу від «знання-догми» до «знання-мислення» [14]. Гостро встає проблема формування комунікативної компетенції студента.

Модернізація сучасного навчання припускає виховання особистості, яка прагне до максимальної реалізації своїх можливостей, відкритої для сприйняття нового досвіду, здатної на усвідомлений і відповідальний вибір у різних життєвих ситуаціях. Необхідно, насамперед, навчити студента вирішувати мовними засобами ті або інші комунікативні завдання в різних сферах і ситуаціях спілкування, тобто сформувати у нього комунікативну компетенцію. Сьогодні йде пошук парадигми навчання, що відповідає новим умовам мінливого світу, – викликати інтерес до вивчення навчального матеріалу. Нові програми дисциплін ґрунтуються на загальних принципах: принцип пріоритету мови, комунікативна спрямованість означає включення в роботу всіх видів мовної діяльності: слухання, говоріння, читання, писання, а не тільки аналіз витягнутих з мови або штучних прикладів; при цьому приділяється увага повсякденній мові студентів і їх оточення, що при побудові програми проявляється в наявності чотирьох наскрізних мовленнєвих тем для всіх років навчання — «Усна розмовна мова», «Сфери мови», «Жанри мови», «Правила мови», які послідовно співвідносяться з усім лексичним і граматичним матеріалом для вивчення; пріоритет мови призводить до відмови від

орфографоцентризму до розуміння орфографії як дисципліни, необхідність якої виникає при створенні письмового тексту [1]; без шкоди для грамотності студентів; завдання оволодіння правописом вирішуються в ході роботи над складанням текстів, а також експериментів з ними; принцип інтегрального підходу до мовних фактів (на противагу принципу рівневого вивчення мовних одиниць); мовні факти інтегруються на підставі значеннєвої єдності, розв'язання однорідних значеннєвих завдань; при цьому програма перших побудована на принципі від «слова» до «категорії»; принцип пошуку й експерименту як організуючого початку роботи студента на противагу принципу засвоєння готових знань, при цьому студентові пропонуються ролі користувача мови і його дослідника; поступово залучається до роботи й тренується його мовна й мовленнєва рефлексія; принцип єдності навчання словесності, що припускає максимальне зближення понятійного апарату в області мови й наукової літератури.

Тому комунікативну компетенцію слід розглядати як готовність студента до самостійного розв'язання завдань на підставі знань, умінь, якостей особистості.

Підґрунтям формування комунікативної компетенції повинен стати діяльнісний підхід, тому що він забезпечує самостійну творчу діяльність кожного здобувача вищої освіти. Підхід заснований на положенні П. Я. Гальперіна про те, що в самостійній творчій діяльності кожного студента треба йти від зовнішніх практичних матеріальних дій до дій внутрішніх, теоретичних, ідеальних. Інакше кажучи, навчання припускає на першому етапі спільну навчально-пізнавальну діяльність під керівництвом викладача, а потім – самостійну.

Даний підхід не протиставляється традиційному, але й не тотожний йому, тому що він фіксує й установлює підпорядкованість знань, умінь, роблячи акцент на практичній стороні питання, розширюючи зміст власне особистісними складовими.

Для методики нового часу характерне поглиблене дослідження мовного спілкування як форми взаємодії людей за допомогою мови. Цей напрямок методичних досліджень розвивається під значним впливом комунікативної лінгвістики й розглядає в якості головних властивостей досліджуваної мови такі її якості, як: комунікативність, системність, функціональність (мовні засоби використовуються з метою здійснення комунікацій і з цієї причини зміст висловлення визначає порядок подачі й оволодіння мовними засобами) [13].

Основні завдання формування комунікативної компетенції – формування функціональної грамотності студентів, формування продуктивних навичок і вмінь у різних видах усної й письмової мови, формування у студентів загальнолінгвістичної компетентності, що необхідно для успішного оволодіння іншими предметами

Шляхи реалізації комунікативної компетенції студентів полягають у тому, що форми, методи і прийоми роботи спрямовані на те, щоб зміст навчального матеріалу був джерелом для самостійного пошуку розв'язання проблеми.

2.2. Педагогічні умови формування готовності здобувачів вищої освіти до самостійної освітньої діяльності на основі іспользовання резервній лінії паралельного навчання

Професійна адаптація і побудова кар'єри випускника вузу є важливими умовами його професійного розвитку, професійної та соціальної затребуваності. Поза діяльності немає розвитку. Тому студенту необхідно бути задіяному в професійно-спрямованому організованому освітньому процесі. Особливо важливим є усвідомлення змістовної сторони професійної готовності і формування усвідомленого позитивного ставлення до неї. Якщо цей процес обмежений схемою накопичення інформації в рамках традиційного освітнього процесу без дидактичного моделювання самостійної пізнавальної і поведінкової активності, то формування професійної готовності здобувача

вищої освіти буде успішніше, так як здійснюється необхідний перехід зовнішніх впливів у внутрішні, кількості – в якість. У сучасному соціумі необхідно, щоб особистісний модус людини, його потреби, інтереси, переконання, оціночні критерії регулювали нормальні громадські та професійні взаємини. Процес розвитку особистості здійснюється на основі її соціалізації і саморозвитку та механізму рефлексії. Формування поведінкових основ, що забезпечують ці процеси, є метою замкнутої дидактичної системи побудови самостійної роботи, оскільки цей вид освітньої діяльності дозволяє здійснити програмований, інформаційно-особистісний, поведінковий підхід до навчання і виховання. При цьому самостійна робота студентів базується на наступних принципах:

- це позааудиторна форма освітнього процесу, навички якої купуються аудиторно, під контролем науково-педагогічного працівника, що йде паралельно аудиторного формі освітньої діяльності;
- це навчання, при якому науково-педагогічний працівник опосередковано керує і контролює освітню діяльність студентів засобами програмованого контролю;
- при цьому кожен вид діяльності передбачає використання певного алгоритму дій, запропонованого викладачем і скоригованого або складеного самим студентом в залежності від індивідуальн-особистісних чи інших характеристик;
- ця форма навчання дозволяє застосовувати інтегрований підхід до вивчення спеціальних дисциплін і лінгвістичних курсів;
- їй необхідно використати інноваційних навчальних технологій, так як націлена на формування професійної, поведінкової готовності здобувачів вищої освіти;
- ця форма навчання дає можливість підготовки випускника, який володіє професійно-комунікативними навичками іноземною мовою [13].

Узагальнюючи вимоги до випускників сучасних вузів в рамках концепції модернізації вищої освіти, необхідно забезпечити:

- комплексність підготовки, орієнтованої на аналітичну діяльність, гнучку адаптацію до зміни змісту професійної діяльності;
- сформованість проблемного і оперативно-конкретного підходу до важливості справ;
- професійно-творча готовність;
- володіння професійною етикою і економічним свідомістю;
- комунікативну готовність,
- поєднання професійних знань і практичних навичок і умінь;
- знання всіх норм документів і вміння застосовувати їх для прикладних рішень;
- усвідомленість необхідності безперервної освіти, самоосвіти;
- сформованість професійної відповідальності, володіння інноваційною стратегією, тактикою і етикою [35, с. 45].

Сучасний випускник спочатку потрапляє в умови жорсткої конкуренції і брак робочих місць. Від нього вимагається високий рівень професійної адаптивності і мобільності. Процеси інтеграції в суспільстві неминуче тягнуть за собою інтеграційні процеси в освіті, продиктовані одночасної уніфікацією і варіативністю вимог до молодих фахівців. У суспільстві зростає потреба в міжкультурної іншомовної професійної компетентності. Це стимулює цілеспрямоване іншомовне комунікативне розвиток особистості і реалізується в процесі безперервної освіти. Фактори підвищення ролі комунікації в сучасному світі обумовлені інтеграцією держав, глобалізацією економічних зв'язків, глобалізацією обміну інформацією в світовому масштабі, толерантністю як принципом міжкультурного спілкування, ідеєю.

2.3. Проектний підхід в організації начального процесу у закладах вищої освіти спортивного профілю

Процеси інтеграції, розширення професійних і культурних зв'язків України з країнами – членами Європейського Союзу, зокрема і в галузі спорту, збільшення інформаційного потоку вимагають від сучасних випускників закладів вищої освіти спортивного профілю не лише володіти іноземною мовою на рівні не нижче B2 (незалежний користувач) [3], але й використовувати ці знання у рамках їхньої науково-практичної діяльності. Одним із пріоритетних напрямів навчання студентів є проведення наукових розвідок і написання магістерської роботи, оскільки, закінчуючи університет, вони здобувають перше вчене звання і ступінь магістра наук [29], яке передбачає проведення ними наукових досліджень та представлення отриманих результатів у міжнародному полі сучасних наукових досягнень [20]. У контексті поставленого завдання пропонуємо застосовувати проектну технологію на матеріалі спортивного спрямування.

На заняттях професійно орієнтованої іноземної мови студенти розвивають мовленнєві комунікативні вміння читання, говоріння, аудіювання і письма, але також поглиблюють свої професійні знання з дисципліни [14, с. 89]. Поєднання цих двох пріоритетів навчання вимагає від науково-педагогічного працівника розробки таких методів навчання, які слугують для опрацювання автентичних наукових текстів, але не втрачають свого мовленнєвого спрямування.

Згідно визначення проектна робота – це такий вид роботи (груповий чи індивідуальний) [4, с. 53], метою якої є підготовка кінцевого продукту англійською мовою – починаючи від доповіді за темою заняття і закінчуючи текстом магістерської роботи. Мета цього виду роботи – дати студентам можливість виконати незалежну роботу, зокрема самостійно опрацювати наукову англomовну літературу чи відео ресурси, виокремити релевантні наукові знахідки щодо їхнього дисертаційного дослідження. Після цього

розробити структуру викладу своїх думок і висновків на основі знання мови, уміннях і навичках, здобутих упродовж усього періоду вивчення мови.

Проектна робота – це навчання через дію. Проекти дають повне відчуття чогось досягнутого, можливість виготовляти продукт. Спостерігається віддача з боку тих, що навчаються, коли вони усвідомлюють, що можуть робити з англійською мовою, яку вони вивчають (за словами Е.В.Караско) [6, с. 14].

По характеру кінцевого продукту проектної діяльності види проектів при вивченні іноземної мови у закладах вищої освіти спортивного профілю можуть бути наступними:

- Конструктивно-практичні проекти (Construction and Practical Projects) – щоденники спортивних спостережень, розробка стратегії тренування чи гри, її опис;
- ігрові та рольові проекти (Role and Games Projects) – розігрування діалогічної ситуації, монологу спортивного спрямування, інсценування процесу спортивного судівства;
- інформаційні і дослідницькі проекти (Information and Research Projects) – вивчення здобутків у сфері магістерського дослідження, узагальнення отриманої інформації, вивчення та представлення доповіді про досвід спортивних досягнень інших країн;
- проекти конкретного соціологічного спостереження (Survey Projects). Це проекти на теми: “Медична реформа в Україні та світі” або “Адаптація спортсменів у сучасному соціумі після завершення кар’єри”.
- видавничі проекти (Production Projects). Це написання та публікація наукової статті або тез доповіді на конференції спортивного профілю;
- творчі проекти (Creative Works) – у формі розробки власного проекту розбудови спортивної інфраструктури міста [45].

Робота над проектом відбувається поетапно. Однак не можна розглядати проектну діяльність як чіткий алгоритм, оскільки це процес творчого мислення й прийняття рішень.

Проектні роботи ідеальні для різнорівневих груп у межах роботи на заняттях, оскільки кожне завдання може бути виконане студентами, що мають різний рівень підготовки. У процесі проектної діяльності здобувачі вищої освіти реально спілкуються між собою англійською мовою [22, с. 136]. Для прикладу, діалог чи бесіда, яка імітує живе спілкування на наукові теми на конференціях допомагає узагальнити здобуті знання в сфері спорту і на практиці використати свої англомовні мовленнєві вміння для досягнення конкретної комунікативної мети.

Про чому, спонтанний характер діалогічного мовлення мотивує студентів із різним рівнем знань долучатися до дискусії на занятті. Ця характерна риса проектної роботи дуже добре підходить для групи студентів з різними здібностями, тому що вони можуть працювати відповідно до їхнього рівня та успішності. Здібні можуть показати, що вони знають незалежно від програми чи плану тоді, коли слабші можуть досягнути того, чим вони можуть пишатися, компенсуючи нижчий рівень володіння мовою показом відеоматеріалу чи наочності [14].

Переваги методу проектів є очевидними. Він дозволяє перетворити заняття в дискусійний, дослідницький клуб, у якому вирішуються цікаві, практично значимі проблеми. Його можна застосувати, як на заняттях так і в позааудиторний час [5]. Він забезпечує розвиток пізнавальної активності студента, вмотивованого проблемним протистоянням відомого і невідомого, має на меті активізацію процесу пізнання і осмислення нового, а також опанування новими лексичними одиницями, дозволяючи зробити навчання посильним для всіх студентів завдяки їх участі в різноманітних проектах.

Додатковою перевагою проектного методу є залучення технологій (різного програмного забезпечення, онлайн платформ) для наочного представлення результатів дослідження [45]. Зокрема, класична PowerPoint презентація вимагає у студентів залучення не тільки мовленнєвих компетентностей, але й вміння стилістичного редагування тексту доповіді, його візуально-технічного оформлення.

Такі особливості методу проектів, як опора на особистий досвід, пріоритет самостійної діяльності, переважання групової роботи і новизна дозволяють з великою впевненістю припустити успішність використання зазначеної технології на заняттях іноземної мови. Таким чином, метод проектів дозволяє індивідуалізувати освітній процес, дає можливість студентові проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Застосування проектної методики на заняттях забезпечує підтримку стійкого інтересу до вивчення іноземної мови, поглиблює та систематизує знання студентів з теми, яка вивчається.

2.4. Рольові та ділові ігри як форма активізації навчок професійного спілкування

Найважливішим засобом підвищення ефективності навчання професійному спілкуванню є вдосконалення методів і форм зв'язки вивчення мови з основами майбутньої професії, сучасними науковими, технічними й економічними знаннями, відбитими й закріпленими в мові та спеціальній термінології, інтенсивний пошук і впровадження у освітній процес таких активних форм навчання, як рольові та ділові ігри [22, с. 136]. Навчання іноземних студентів–нефілологів активному володінню мовою спеціальності та навичками професійного спілкування диктує необхідність їх диференційованої розробки залежно від профілю ЗВО та майбутньої спеціальності закордонних фахівців, рівня їх мовної підготовки і специфіки трудової діяльності на батьківщині, потреб і інтересів академічних груп і відмінності проявів функцій спілкування в ситуаціях навчально-професійного і реального спеціально-професійного спілкування.

Розглядаючи процес навчання студентів–іноземців навичкам і вмінням професійного спілкування у комплексі із процесом формування навчок спілкування в інших сферах професійної та мовної діяльності, зіставляючи їх особливості, приходимо до висновку, що активізація вмінь і навчок оперування термінологічними поняттями й новітньою інформацією зі

спеціальності студентів-нефілологів, успішне володіння ними вміннями й навичками спеціально-професійного спілкування, актуалізація раніше набутих знань в області обраної професії пов'язані з постійним пошуком, розробкою і застосуванням у освітньому процесі та позааудиторній роботі рольових і ділових ігор, ігрових завдань і ситуацій, що імітують реальне професійне спілкування [51, с. 310]. Проведення їх робить процес оволодіння вміннями й навичками професійного спілкування неопосередкованим, сприяє більш швидкому запам'ятовуванню спеціальної термінології й лексико-граматичного матеріалу, що необхідні для адекватного сприйняття усної монологічної мови на теми спеціальності й побудови власного висловлення відповідно до теми рольової або ділової гри і ситуації спілкування.

Проведення рольових і ділових ігор дозволяє розвивати набуті вміння, закріплювати та удосконалювати граматичні й лексичні навички, розширювати лексичний запас мови, привчати студентів зосереджувати увагу на змісті висловлювання й формуванні мовленнєвих умінь [14, с. 65], необхідних для активної участі у ділових іграх, що охоплюють різні сторони професійної діяльності, які максимально імітують ситуації реального професійного спілкування.

Як показує практика розробка та застосування в навчанні умінь і навичок професійного спілкування рольових і ділових ігор, що відбивають професійну діяльність, вони добре сприймаються студентами, позитивно впливають на підвищення їх інтересу до вивчення мови спеціальності, забезпечують формування умінь і навичок професійного спілкування й обговорення актуальних проблем.

2.5. Можливості опрацювання письмових робіт за допомогою текстового процесора Microsoft Word

Розглядаються програмні можливості Word, які надають суттєву допомогу студенту у процесі оволодіння основними видами писемного

мовлення та науково-педагогічного працівника при опрацюванні, перевірці та рецензуванні письмових робіт. Детально вивчені функціональні можливості тестових процесорів Word та їх використання. Розглянули переваги використання текстових процесорів для рецензування письмових робіт.

Сучасні можливості використання технічних засобів, а зокрема текстових процесорів, які сприяють формуванню, розвитку та вдосконаленню письмової компетенції студентів актуалізують тематику викладу ідей цієї статті.

Об'єктом дослідження – є необхідність формування навичок продуктивного писемного мовлення з використанням програмних продуктів та можливостей MS Office;

Предметом дослідження – є текстовий процесор програми Word, який використовується для написання та рецензування текстових документів, які надають суттєву допомогу науково-педагогічному працівнику при опрацюванні, перевірці та рецензуванні письмових робіт.

Мета дослідження – дослідити можливості текстового процесору Word, які зможуть покращити ефективність та якість написання та рецензування письмових робіт у закладах вищої освіти.

Робоча програма з іноземної мови у закладах вищої освіти передбачає виконання і представлення багатьох письмових робіт творчого характеру за різноманітною тематикою курсу. Великий обсяг письмових робіт з іноземної мови не є випадковим. Цей факт пояснюється психологією студентів: вони надають більшої ваги виконанню письмових завдань порівняно з усними [11].

У закладах вищої освіти виконання письмових робіт – є найбільш надійний, ефективним і раціональним способом контролю знань і рівня володіння мовою. Процес оволодіння іноземними писемними навичками вимагає від науково-педагогічного працівника особливої уваги. Будь-якому письмовому завданню має передувати ретельний аналіз потреб студентів відповідно до типів текстів, які вони вивчають. Також необхідно продумати методи контролю кожного письмового завдання. Щодо оцінювання текстів, то воно відбувається не тільки

з погляду правильності використання мови, не менш важливими є зміст та структура письмового повідомлення. [1; 11, с. 336]

З технічних засобів для виконання письмових завдань, студенти переважно обирають програму Word, MS Office. Для оцінювання роботи науково-педагогічного працівника необхідно перевірити цю роботу на відповідність змістовного викладу, орфографії, граматичних правил, стилів, що включає вимоги до стилю викладу, вживання належних лексичних одиниць та оформлення роботи.

У цій презентації сьогодні розглянемо програмні можливості Word, які надають суттєву допомогу науково-педагогічному працівнику при опрацюванні, перевірці та рецензуванні письмових робіт.

2.6. Використання мультимедійних засобів на практичних заняттях з англійської мови

Можливості сучасного заняття з англійської мови значно розширюються завдяки використанню мультимедійних засобів навчання. Поняття «мультимедіа» є багатогранним. Мультимедіа (від англ. multi – багато і від лат. media – носій, засіб, середовище, посередник) досить часто використовується як синонім терміну «засоби масової комунікації» (друк, фотографія, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, включаючи Інтернет) [9; 27].

Мультимедіа є ефективною освітньою технологією і володіє такими якостями як інтерактивність, гнучкість, інтеграція різних типів навчальної інформації. Особливістю мультимедіа є також навігаційна структура, що забезпечує інтерактивність (можливість безпосередньої взаємодії з програмним ресурсом). Завдяки інтерактивності технологій мультимедіа здійснюється «живий» зв'язок між користувачем і програмою [28]. Таке підлаштування під індивідуальні потреби особистості в навчанні дозволяє говорити про гнучкість мультимедійних технологій.

Використання мультимедійних засобів навчання передбачає декілька основних напрямів реалізації педагогічної діяльності, які можна поділити на дві групи відповідно до ролі студентів при проектуванні та створенні комп'ютерних засобів навчання. До першої групи слід віднести ті освітні продукти, які розробляються науково-педагогічними працівниками для подання змісту навчального матеріалу, при роботі з ними студентам надається лише пасивна роль отримувача інформаційних даних. До другої групи належать інтерактивні освітні засоби, оскільки вони передбачають активну роль студента, який при їх використанні самостійно обирає розділи для навчання в рамках навчальної теми, визначаючи послідовність їх вивчення [9].

Серед мультимедійних засобів навчання виділяють апаратні та програмні засоби. Так, серед апаратних засобів розрізняють основні й спеціальні. До основних засобів мультимедіа відноситься наступні: комп'ютер, мультимедіа-монітор, маніпулятори (миша, клавіатура трекбол, графічний планшет, світлове перо, тачпад, сенсорний екран, pointing stick, ігрові маніпулятори – джойстик, геймпад). Зокрема, останнім часом особливої уваги заслуговує використання в практиці навчання графічних планшетів або дигитайзерів, тобто пристроїв для введення графічних зображень безпосередньо до комп'ютера за допомогою плоского ручного планшета й спеціального пера. До спеціальних засобів відносяться приводи CD-ROM, TV-тюнери, графічні акселератори, звукові плати та акустичні системи [9].

Окрім того, до мультимедійних засобів, що можуть бути використані в освітньому процесі, належать інтерактивна дошка, мультимедійний проектор, лептоп або нетбук, мультимедійний програвач, смартфони та комунікатори тощо.

Форми і місце використання засобів мультимедійних технологій на практичному занятті залежать, звичайно, від змісту цього заняття і від мети, яку ставить викладач [4, с. 53]. Тим не менш, практика дозволяє виділити деякі загальні, найбільш ефективні прийоми застосування таких додатків:

1. При вивченні нового матеріалу. Мультимедійні технології дозволяють ілюструвати новий (як граматичний, так і лексичний) матеріал різноманітними наочними і більш пізнавальними засобами. Застосування особливо вигідно в тих випадках, коли необхідно показати динаміку розвитку будь-якого процесу.

2. Для перевірки знань. Комп'ютерне тестування – це самоперевірка і самореалізація, це хороший стимул для навчання, це спосіб діяльності і вираження себе. Для науково-педагогічного працівника – це засіб якісного контролю знань, програмований спосіб накопичення оцінок. Перш за все, мультимедійні засоби нейтралізують функцію перевірки, оскільки оцінювання відбувається автоматично і без прямої участі педагога. Необхідно відзначити, що комп'ютер знімає такий негативний психологічний чинник, як «страх» [17]. Під час традиційних аудиторних занять різні чинники (дефекти вимови, страх припуститися помилки, невміння вголос формулювати свої думки та ін.) не дозволяють багатьом студентам показати свої реальні знання. Залишаючись «наодинці» з дисплеєм, студент, як правило, не відчуває скутості і намагається виявити максимум своїх знань.

3. Для поглиблення знань, як додатковий матеріал до практичних занять. Так, застосування мультимедійного проектора дозволяє демонструвати мультимедійні презентації, навчальний відеоматеріал, таблиці та схеми, а також мультимедійні ігри навчальної спрямованості [27]. Поєднання графіки, анімації, фото, відео та звуку в інтерактивному режимі навчання, активізує роботу всіх сенсорних каналів студентів та створює інтегроване інформаційне середовище, в якому відкриваються нові можливості для навчання іноземної мови у виші. Для роботи в малих групах достатньо застосування ноутбуку або мультимедійного програвача для презентації нової теми, розвитку навичок аудіювання, роботи з електронним підручником чи посібником, а також із робочим зошитом з Multi-ROM, перегляду навчального відеоматеріалу, написання ділових електронних листів або перегляду сайтів передових іноземних періодичних видань за наявності доступу до Інтернету, використання

мультимедійних програм з іноземної мови, перевірки самостійної роботи студентів, наприклад, у вигляді мультимедійної презентації тощо.

4. При перевірці фронтальних самостійних робіт. Забезпечує поряд з усним візуальний контроль результатів. Крім того, підвищується об'єктивність оцінювання знань студентів, науково-педагогічний працівник починає виконувати функцію консультанта, тим самим перестає бути джерелом негативних емоцій. Також слід згадати такий важливий аспект як неможливість при контролі і перевірці знань студентів з використанням інноваційних технологій виділяти або заохочувати «любимчиків», з іншого боку, для студентів ускладнюється можливість підказки або списування. В цілому, можна відзначити позитивні сторони використання комп'ютерних технологій, а саме збільшення оперативності і точності отримання результатів оцінювання, а також об'єктивність і неупередженість оцінювання.

5. При вирішенні завдань навчального характеру. Допомогає виконати і контролювати проміжні і остаточний результати самостійної роботи. Студент може використовувати комп'ютер як для вивчення окремих тем, так і для самоконтролю отриманих знань. При чому комп'ютер може скільки завгодно повторювати одне й те саме завдання, і в кінцевому рахунку це призводить до такого корисного явища, як автоматизація того чи іншого навичку. Комп'ютер має багато технічних можливостей: графіку, звук, анімацію, що робить його привабливим для студентів. Але головне, що відрізняє комп'ютер від інших засобів навчання, – це можливості неформального діалогу, коли комп'ютер ставить запитання, а студент повинен відповідати в суворо заданих рамках інтерактивного діалогу: коли головною у діалозі стає дитина, коли вона нав'язує комп'ютеру свої правила або навчає його, примушуючи використовувати певні дії. Слід зазначити, що застосування мультимедійних засобів навчання у системі навчання іноземних мов є педагогічно доцільним [5].

Мультимедійні засоби подання навчального матеріалу можна віднести, за частиною функцій, які ними підтримуються, до засобів унаочнення нового

покоління. Для визначення місця мультимедійних засобів навчання у системі засобів навчання і у освітньому процесі слід враховувати їх педагогічно доцільне застосування, що сприяє розвитку у студентів наочно-образного мислення; стимулює увагу (мимовільну і довільну) на етапі подання навчального матеріалу; сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів; дає змогу пов'язати теоретичні питання, що вивчаються, з практикою; створює можливості для моделювання процесів і явищ; дає змогу у найбільш доступній формі систематизувати і класифікувати явища, що вивчаються, із застосуванням схем, таблиць, спеціальним чином форматованого тексту тощо; сприяє формуванню мотивації навчання, підвищує інтерес до навчання, створює установки на ефективне навчання; дає змогу досить швидко і просто оцінити рівень засвоєння навчального матеріалу суб'єктами навчання і групою у цілому [50].

Мультимедійні засоби навчання іноземної мови у виші не можуть замінити науково-педагогічного працівника, але вони можуть удосконалити й урізноманітнити його діяльність, тим самим підвищуючи продуктивність студентів. Як відомо, людина при вивченні іноземної мови (і не тільки) запам'ятовує двадцять відсотків відеоінформації, тридцять відсотків аудіоінформації. Якщо ж поєднати те, що вони бачать, чують і роблять одночасно, то продуктивність запам'ятовування становить вісімдесят відсотків інформації [4, с. 52].

Слід зазначити, що зручними засобами при вивченні іноземної мови стали смартфони та комунікатори, що дозволяють студентам завантажувати електронні словники, які можуть використовуватись при перекладі текстів на занятті; зберігати дані в електронному вигляді; створювати презентації та знаходити необхідну інформацію в Інтернеті. Використання Інтернет-технологій, які також є невід'ємною складовою мультимедійних технологій, надає додаткові можливості пошуку матеріалів для розширення світогляду студентів та їх соціокультурних знань, актуалізує поняття самостійної роботи, дозволяє безперешкодне спілкування з носіями мови, що відіграє значну роль

при вивченні іноземної мови. Прямий зв'язок із мультимедійними технологіями Інтернет мають такі засоби, як електронні (мультимедійні) підручники, довідкові матеріали (словники, енциклопедії, бази даних); електронні бібліотеки автентичної текстової, графічної, звукової інформації й відеоінформації; віртуальні музеї, виставки та ін.

Мультимедійні засоби навчання є невід'ємним компонентом практично будь-якої сучасної методичної системи.

Використання мультимедіа сприяє:

- індивідуалізації навчально-виховного процесу з урахуванням рівня підготовленості, здатностей, інтересів і потреб студентів;
- зміні характеру пізнавальної діяльності студентів у бік її більшої самостійності та пошукового характеру;
- стимулюванню прагнення студентів до постійного самовдосконалення та готовності до самостійного перенавчання;
- посиленню міждисциплінарних зв'язків у навчанні, комплексному вивченню явищ і подій;
- підвищенню гнучкості, мобільності освітнього процесу, його постійному й динамічному відновленню;
- зміні форм і методів організації позанавчальної життєдіяльності студентів та організації їхнього дозвілля [27; 41].

Мультимедійні засоби дозволяють викладачеві коригувати навчальні плани, виходячи з інтересів та можливостей окремих студентів [27, с. 43]. Студенти можуть використовувати мультимедійні елементи в своїх домашніх роботах, передаючи їх в електронній формі на дискеті або через Інтернет і вже тільки той факт, що комп'ютерні засоби є прекрасним наочним матеріалом заслуговує на велику увагу з боку викладачів і потребує більш глибокого вивчення.

Мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоефективним інструментом, що дозволяє надати масиви інформації у більшому об'ємі, ніж традиційні джерела інформації і в тій послідовності, яка відповідає логіці

пізнання і рівню сприйняття конкретного контингенту студентів [27; 46, с. 87]. Вирішивши проблемні питання, можна підняти процес навчання на якісно новий рівень.

Основними перевагами мультимедіа-навчання є актуальність інформації, доступність викладеного матеріалу та особистісний розвиток студента через освітнє середовище.

Основними недоліками методу є обмеженість матеріального ресурсу та неможливість забезпечити всі аудиторії та всіх студентів технічним обладнанням, невміння викладачів працювати з комп'ютерними технологіями та особистісне упереджене ставлення до такого навчання як студентів, так і викладачів, через класичність викладання.

Враховуючи всі позитивні та негативні наслідки використання мультимедійних засобів, можна зробити висновок, що вони є ефективними за умови поєднання з традиційними методами та сприяють якісному формуванню вмінь та навичок студентів.

Інтернет-ресурси для викладання професійно-орієнтованої іноземної мови (англійської) для студентів спеціальності «Екологія спорту»

В умовах глобалізації професійного середовища та комунікації володіння іноземною мовою є невід'ємною складовою професійної компетентності фахівця будь-якої спеціальності. Глобальні тенденції погіршення екології планети, які становлять загрозу для всього людства, вимагають об'єднаної, конструктивної та злагодженої співпраці спеціалістів різних країн. Тому екологічна тематика в сучасному світі набуває зараз все більшої актуальності. Одне з головних питань, що розглядається екологією людини – це адаптація до різних умов оточуючого середовища. Адаптація в спорті наразі розглядається в площині нового напрямку екологічної науки про людину – екології фізичної культури і спорту [39, с.43]. Тому, нагальним завданням підготовки спеціалістів-екологів є забезпечення можливості здійснювати професійно-орієнтоване

спілкування іноземною мовою, як усне, так і письмове [11, с. 339], з колегами в усьому світі.

Проте, згідно з численними дослідженнями вітчизняних науковців, реалії освітнього процесу у немовних ЗВО свідчать про існування певних проблем, які перешкоджають оволодінню студентами іноземною мовою на рівні, достатньому для здійснення професійної комунікації [13]: недостатньо високий рівень володіння іноземною мовою, відсутність мотивації щодо засвоєння іноземної мови та практично повну відсутність навичок самостійної роботи. В умовах скорочення часу, виділеного в навчальних планах на вивчення іноземної мови, виникла необхідність активізації та удосконалення шляхів організації самостійної роботи студентів, основними завданнями якої є послідовне вироблення навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні європейських і світових стандартів.

Низький рівень мотивації студентів до вивчення іноземної мови у немовному ЗВО, а також максимально стислий курс іноземної мови вимагають удосконалення підходів до організації самостійної роботи студентів та більш ретельного добору засобів навчання та дидактичних матеріалів. Саме тому, необхідно підібрати перелік інтернет ресурсів, які можуть стати у пригоді при вивченні іноземної мови.

Доцільною розробку навчального комплексу на базі автентичних художніх фільмів. Обраний відеоматеріал має відповідати темам, що вивчаються згідно з програмою. Фільми добираються з урахуванням вікових особливостей студентів та афективних чинників навчання.

Для студентів-екологів, які вивчають англійську мову, можна запропонувати такий перелік фільмів: Документальні фільми: – “6 Degrees” –

– "Gottliche Lage" – "Konsequenz" – "Der Kreis" – "Menschen – Traume – Taten".

Художні фільми: – "Erin Brockovich" – "Never Cry Wolf" – "On Deadly

2) Особливе місце в самостійній роботі студентів посідає робота з електронними словниками (Lingvo, Webster's Dictionary, Longman Dictionary, Macmillan English Dictionary, Multitran). Студенти повинні навчитися швидко знаходити слово з усіма його значеннями та можливими граматичними формами, прослуховувати озвучену транскрипцію [3, с. 23] та розглядати приклади речень з даним словом, щоб краще зрозуміти його значення у різних контекстах [52]. Їх можна активно застосовувати для самостійної роботи з текстом, аудіо та відеоматеріалами тощо.

3) Для того, щоб бути в курсі усіх новин та подій, а також для розширення вокабуляру студенти можуть працювати з наступними ресурсами:

Н

У

Р

Е

R

L

I

Н

К

Р

Е

R

L

I

Н

- екологічних проблем, а захист природніх середовищ є важливим пріоритетом для спортсменів, спортивних федерацій, приватного сектору, громадських організацій та великих спортивних подій.

lv

lv

N

HYPERLINK "https://sportsustainabilityjournal.com/analysis/sport-can-become-the-

l

e

Адаптація в спорті наразі розглядається в площині нового напрямку екологічної науки про людину – екології фізичної культури і спорту. Тому, нагальним завданням підготовки спеціалістів-екологів є забезпечення можливості здійснювати професійно-орієнтоване спілкування іноземною мовою, як усне, так і письмове, з колегами в усьому світі.

i

n

2.8. Використання мобільних технологій для організації самостійної роботи студентів з іноземної мови

У багатьох дослідженнях зарубіжних вчених, відправлення текстових повідомлень за допомогою SMS здійснюється для мотивування студентів до навчання і розширенню їх словникового запасу. Наприклад, Я. Джолліет розробив спільну модель для навчання початківця рівня L2 за допомогою мобільних телефонів на основі списку з 50 основних словникових модулів (20 слів) і пов'язаних з ними коротких діалогів на теми з повсякденного життя (харчування, транспорт, і т.д.) [52]. Ті, що навчаються використовували зв'язок по телефону, щоб практикувати і записувати вимову лексики і діалогів, які передавалися через електронну пошту або веб-сайт, а також рольові ігри з іншими студентами за допомогою SMS або голосового зв'язку. Так, Н. Кавус і Д. Ібрагім розробили систему у вигляді SMS-повідомлень для відправки студентам технічних термінів англійською мовою разом зі значеннями. Висновок вказує на те, що відправка слова корисна для збагачення словникового запасу студентів. Пілотний проєкт Я. Сонга і Р. Фокса полягав у дослідженні використання SMS на мобільних телефонах в якості додаткового засобу до веб-програмою мультимедійного підручника для навчання англійській лексиці L2 працюючих дорослих [27, с. 16]. Нові слова і вирази доставлялися студентам через SMS два рази в день, чотири дні в тиждень.

-

i

f

Результати тестів показали незначне поліпшення результатів і позитивне ставлення студентів до використання комбінованих технологій.

– Google maps, google street view – для Вивчення тим Travelling, Getting around town, countries.

Освітні інтернет додатки:

1) Додаток Nearpod – англomовна розробка для викладачів вузів, яка дозволяє створювати презентації до занять і ділитися ними зі студентами прямо під час заняття. Викладач висилає по електронній пошті або через соцмережі код презентації, і студенти зі своїх мобільних телефонів підключаються. Викладач гортає слайди, задаючи самостійно темп заняття, залучає студентів до виконання творчих завдань, все це відбувається в реальному часі. Nearpod має два входи в систему: в якості викладача і в якості студента. В аудиторії викладач відкриває тест і диктує студентам з'явився ПІН-код. Студенти входять в додаток як студенти, вводять ПІН-код, а потім набирають своє прізвище. У наково–педагогічного працівника на екрані з'являються прізвища студентів. Як тільки всі увійшли в систему, викладач відкриває слайд із завданням. Якщо студент вирішив вийти з системи, щоб знайти відповідь в Інтернеті, викладач на своєму екрані бачить, що його прізвище загоряється червоним світлом. Так викладач може контролювати якість виконання роботи. Як тільки всі закінчили виконувати тест, викладач відправляє відповіді на сайт Nearpod для обробки даних і отримання результату. Через хвилину на пошту до викладача приходить оброблений матеріал. Він відразу може поставити відмітки в журнал.

2) додаток Lingvo Live перетворює навчання в інтерактивний процес: онлайн-сервіс дозволяє не тільки отримати якісний переклад слів на 20 мовах, включаючи латину, а й запитати значення складних слів або пропозицій у професіоналів або поспілкуватися з іншими любителями іноземних мов. Lingvo Live – не просто перекладач, але і соціальна мережа для любителів іноземних мов. Тут є розділ «нотатки», де користувачі діляться цікавими фактами про мови – наприклад, правилами граматики або ідіомами і фразеологізмами.

3) Додаток Anatomy 4D – інтерактивний 4D світ людської анатомії на заняттях біології. Цей додаток дає можливість користувачам здійснити подорож по людському тілу.

4) *Write smth to your friend / husband / wife / girlfriend, etc. Try to describe in brief what type of dwelling you've found for rent / buying (identify its location, size, peculiarities).* Це завдання передбачає роботу в парах. Один зі студентів пише смс, інший, отримавши його, пише відповідь. Потім ці два смс передаються іншій парі студентів, які перевіряють їх на наявність орфографічних, лексичних та граматичних помилок. Таким чином, відпрацьовуються навички письма.

Усім повинні ставити одне і те ж питання: *Do you live in a house or a flat?* (Ви живете в будинку або в квартирі?). Відповіді респондентів повинні бути записані на мобільний телефон. На занятті у кожної групи буде 5-7 хвилин для прослуховування проведених інтерв'ю, обробки отриманої інформації і підготовки короткого доповіді. У доповіді повинно бути відображено загальна кількість респондентів і підраховано загальну кількість відповідей **house** (будинок) і **flat** (квартира).

Завдяки технологіям масштабування тексту, голосовий транскрипції, геолокації і перетворення тексту в мову, мобільні пристрої кардинально підвищують якість навчання студентів з обмеженими можливостями як в спільнотах з достатніми ресурсами, так і в менш забезпечених спільнотах.

На прикладі декількох проектів було доведено, що мобільні технології прискорюють процес оцінки результатів навчання і дають студентам і викладачам можливість швидше відстежувати досягнуті успіхи. Раніше студентам доводилося довгий час чекати рекомендацій, заснованих на оцінці їх знань. Тепер же, завдяки інтерактивним функціям мобільних пристроїв, відповідь може бути отримана практично миттєво. Це дає студентам можливість оперативно виявляти проблеми в навчанні і повторювати ключові поняття.

Таким чином, використання мобільних телефонів в якості засобу навчання сприяє успішному засвоєнню лексичного матеріалу студентами, підвищуючи їхню мотивацію до вивчення іноземної мови.

РОЗДІЛ 3. ФАХОВА ПІДГОТОВКА ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

3.1. Експресивно-емоційна конотація деяких запозичених спортивних термінів

У процесі розробки спортивної термінології фахівці щораз стикаються з труднощами різного характеру, зокрема лінгвістичного, пов'язаного з англомовним походженням значної кількості спортивних термінів, які опинилися на українському ґрунті не безпосередньо від мови-носія, а найчастіше через мову-посередник – російську, що наражає на небезпеку неповного відтворення, а то й викривлення семантики терміна, народженого в іншій країні.

Аналіз джерел показує, що останнім часом проблемі перекладу термінів, добору еквівалентних понять і зокрема питанням адекватного перекладу приділяє увагу у своїх дослідженнях багато українських науковців (Балабан Т., Байбакова І., Вакуленко М., Грицева А., Казимира З., Кияк Т., Котикова О., Маркс К., Святчик К., Шуневич Б. та багато інших). Дослідники та науковці розглядають питання запозичення термінів, пошуку еквівалентної лексики, а в разі відсутності еквівалента в системі мови, на яку перекладають, створення такого еквівалента в процесі перекладу за допомогою транслітерації, калькування, описовості та інших способів перекладу українською мовою [26, с. 75; 48]. Однак на сьогодні багато проблем адекватного перекладу залишаються актуальними і не вирішеними остаточно.

У нашому дослідженні ми розглядаємо один із маловивчених аспектів уживання та функціонування термінів – їх емоційне навантаження. Саме відсутність емоційного компонента, у разі його появи, значно ускладнює проблему адекватності перекладу.

Світ емоцій багатий і різноманітний, ними просякнуте все наше життя. Усе в людині спонукається емоціями, саме вони найчастіше складають

мотиваційну основу її діяльності. Відповідно і засобів вираження емоцій в повідомленнях (писемних чи усних) існує досить багато, причому як мовних (на різних рівнях мови), так і немовних.

На мовному рівні психологічній категорії «емоційність» відповідає поняття «емотивність». Емотивність є найважливішим елементом прагматики мови, оскільки вона найчіткіше втілює в собі її впливову функцію: спеціально емоційно забарвленні засоби мови – емотиви найчастіше виступають у ролі стимулів, здатні викликати як словесні, так і несловесні емоційні реакції.

Спортивні терміни також не є винятком щодо наявності в них конотативного компонента значення (під яким й розуміємо емотивність). У деяких оригінальних спортивних термінах, які за етимологією можна вважати сленговими, закодована певна чуттєво-асоціативна семантика, така лексема має виражене емоційне навантаження, що досить важко передати, перекладаючи подібний термін. Власне конотативний компонент значення часто втрачається під час перекладу [48]. Значна кількість, наприклад, термінів баскетбольних, які стали, якщо можна так висловитись, офіційними – це номінації, “народжені вулицею”, тобто в первинному вигляді – справжній. Створені в процесі самої гри американськими підлітками, такі лексичні одиниці є дуже влучними, емоційно насиченими, часто навіть експресивними (хоча це не притаманне термінам і вважається вадом), вони в англійській мові дуже точно передають саму суть поняття, ігрового моменту чи ситуації.

Однак спортивна термінологія, особливо в ігрових видах, має свою специфіку [8, с. 23]. У термінолексемах цих видів спорту обов’язково наявні емотивні компоненти значень, образно-емоційна сторона. Інакше й бути не може, оскільки в самому процесі спортивного дійства кожної миті вибухають певні почуття, і сам термін часто відбиває напруження, динаміку, експресивність гри: *smash (lawn tennis)* – удар, але не просто, а нищівний удар, бо *smash* в англійській означає ще й *нищити, трошити, розтворювати, крушити, розбивати вщербть*; *timekeeper* – секундометрист, де *keeper* – ще й *хранитель, сторож*; *goalkeeper* – воротар, де *goal* – (спорт.) *ворота, гол*, а в

першому значенні – *мета, місце призначення*. Переконливим прикладом можуть бути також уже згадувані раніше англійські терміни з баскетболу – *foul*, *lay-up (shot)*, *key lane*, на які хочемо глянути трохи з іншого боку. Англійське – *foul* – у спорті означає *похибка, порушення правил*, однак в мові-оригіналі ця лексема ще має значення *брудний, смердючий, зіпсований (зіпсувати)* [19, с. 102]. Отже, “ситуацію фолу” американські баскетболісти інколи класифікують ще як брудну, нечесну гру. Тут, як бачимо, чітко виражена емоційно насичена ситуація, яка й відбилася в емотивному значенні (конотації) англійського терміна *foul* [2, с. 94]. Подібне спостерігаємо, перекладаючи терміни *lay-up shot* (в російській перекладено багатокomпонентним терміном *бросок после двойного шага*), який дослівно означає “*припасений*” кидок, тобто спортсмен утримує, приховує, припасає протягом певного часу м’яч, щоб зробити ефективний кидок. Лексема *key lane* – українською, як і російською – *трисекундна зона* – дослівно з англійської означає *ключ-зона*, і передає як зовнішню подібність до іншого поняття, тобто виражає асоціативний зв’язок, так і внутрішню, глибиннішу суть – основна, визначальна зона, в якій може вирішитися доля всієї гри [49, с. 508]. Часто навіть спортивні фахівці не усвідомлюють до кінця таких відтінків значень, які яскраво виражені в англійській мові, але відсутні в російських та українських еквівалентах термінів. Отже, в перекладі цих термінів з англійської на російську і далі – українську втрачено власне конотативний (емотивний), а збережено лише його термінологічно-денотативний компонент значення [2, с. 95].

Отже, зважаючи на викладене вище, можна констатувати, що працюючи з подібними термінами, перекладач повинен бути особливо уважним і обережним, щоб якомога повніше відтворити значення певної лексеми, зокрема експресивно-емоційну конотацію, якщо вона наявна, застосувати додаткові компенсаційні засоби для передання конотативного змісту такої термінолексеми. А укладаючи словник українських спортивних термінів треба враховувати, що значна кількість спортивних термінів – іншомовні, тому слід орієнтуватися на вихідну мову, а не використовувати російську як мову-

посередник, мати на увазі, що навіть такі “стримані”, “сухі”, “неемоційні” лексичні одиниці як терміни можуть мати в мові-оригіналі виразне емоційно-експресивне забарвлення, яке треба зберегти.

Дослідження в галузі спортивної лексики й термінології і далі залишаються актуальними, бо великий пласт української спортивної лексики, термінології та фразеології ще недостатньо розроблений й опрацьований.

3.2. Роль мотивації у процесі адаптації іноземних студентів до навчання у зво спортивного профілю

Специфіка адаптації іноземних студентів до навчання у закладах вищої освіти України полягає в її багатоаспектності. З перших днів перебування іноземних студентів в іншій країні успішність адаптації залежить від вміння іноземця пристосуватися до великої кількості чинників, які на них впливають одночасно [12]. Це адаптація до:

умов життя в іноземній країні, нового соціального оточення, нових побутових умов життя в студентському гуртожитку з урахуванням особливостей національної культури, цінностей, традицій, норм суспільної поведінки;

- міжкультурної комунікації з представниками країни перебування;
- навчально-виховного середовища закладу вищої освіти;
- оволодіння знаннями, уміннями й навичками, новими формами й методами навчальної роботи, залучення до пізнавальної й наукової діяльності.

За результатами досліджень М.А.Іванової [4, с. 52], А.И.Суригіна виявлено сукупність найважливіших суб'єктивних та об'єктивних чинників, що детермінують успішність адаптації іноземних студентів. Це дозволило нам узагальнити сутність досліджуваного феномену [19, с. 102].

Об'єктивні фактори, що впливають на процес адаптації іноземних студентів наступні:

- особливості країни перебування (наскільки мешканці країни толерантні до представників іншої культури);

- особливості культури, в якій виховувався іноземний студент;
- наявність національної установки [23, с. 76];
- форми міжнародної взаємодії, тривалість контакту;
- ступінь схожості або відмінності між культурами;
- стереотип поведінки.

До суб'єктивних факторів відносяться:

- демографічні та індивідуально-психологічні особливості студента, що адаптується (стать, вік, соціальний стан, соціальне походження, тенденції прояву національно-психологічних особливостей у процесі адаптації) [12, с. 48];
- життєвий досвід індивідів;
- установлення дружніх стосунків з місцевими жителями;
- внутрішньо-групові фактори взаємодії студентів один з одним і викладачами шляхом вивчення психологічної атмосфери, соціально-психологічного клімату в академічній групі і гуртожитку, та самовідчуття особистості [17, с. 46];
- педагогічні фактори, які містять в собі нову педагогічну систему, відмінності форм і методів навчання та організації освітнього процесу у ЗВО України від форм і методів навчання в їх рідній країні, нову систему контролю і оцінювання знань, оцінювання ефективності освітнього процесу;
- різний загальноосвітній рівень іноземців через відмінності у системах освіти в різних країнах [38, с. 128];
- мовний бар'єр, індивідуальні здібності до вивчення української мови як іноземної;
- мотиваційно-фонові характеристики (установка на одержання вищої освіти в іноземній країні, наявність власної мотивації навчання, готовність до життєвих змін, наявність періоду підготовки, знайомство з умовами життя в Україні, її історією, культурою, системою вищої освіти, особистий досвід спілкування з представниками іншої культури).

Процес адаптації іноземних студентів до навчання у ЗВО ускладнюють також специфічні фактори, що пов'язані з культурною неоднорідністю українського суспільства, зумовленою поліетнічним складом населення, а також поєднанням у ньому різних традицій, культурних норм і цінностей.

Не зважаючи на велику кількість досліджень в галузі адаптації іноземних студентів до навчання у ЗВО України [12, с. 48], роль мотивації в оптимізації процесу адаптації іноземних студентів обґрунтовано недостатньо. З метою поліпшення процесу адаптації іноземних студентів проведено дослідження етнопсихологічних та мотиваційних проблем в умовах інонаціональної культури підготовчого відділення Національного університету фізичного виховання та спорту України (НУФВСУ) [31], а також розглянуто проблему культурного взаємовпливу, в процесі якого у студентів-іноземців відбуваються зміни системи мотивів освітньої діяльності.

Під час здійснення дослідження враховано фактор наміру студентів, що стосується майбутньої спеціальності, а саме:

- можливого кар'єрного росту в Україні;
- тимчасового проживання в Україні тільки на момент навчання у ЗВО з перспективою повернення на батьківщину;
- одержання вищої освіти в Україні з перспективою працювати в Америці або країнах Європи [34].

Для виконання поставленого завдання збір первинних емпіричних даних здійснювався методом групового та індивідуального анкетування в очній формі. Анкетування виявило наявність адаптаційних складностей у 86% іноземців незалежно від мотиваційних, регіональних, національних, релігійних, соціальних, вікових і статевих відмінностей. У 31% іноземних студентів загальні адаптаційні проблеми доповнюються індивідуальними культурно-моральними, ідейними, релігійними та психологічними особливостями [17; 19, с. 207].

Аналіз досліджень проблем мотивації дав змогу встановити дві характеристики мотивів: змістову характеристику (предметна галузь) та

динамічну сторону (тривалість, інтенсивність). Встановлено, що мотивація навчання складається з двох напрямів роботи: розкриття мотиваційного потенціалу самого процесу навчання та розкриття потенціалу особистості.

Основним провідним компонентом, що організує структуру мотивації навчання, є спрямованість студента на опанування нових засобів дій. Кожен мотив може бути провідним, домінантним або підпорядкованим. Соціальні мотиви утворюють сприятливі умови для формування мотивів, пов'язаних зі змістом освітньої діяльності. Розвиток і становлення мотивації освітньої діяльності залежить від результатів й успіхів цієї діяльності, а також оволодіння певних здібностей, підвищенням статусу в реальних контактних групах студентів [49]. Можливість управління мотивацією за допомогою різних методів навчання в організації процесу освітньої діяльності сприяє активності студентів в трьох аспектах – мотиваційному, операційному і комунікаційному.

Мотивація та переконання студентів у необхідності засвоєння лексичного матеріалу іноземної мови також відіграють важливу роль у вивченні української мови, як іноземної. В результаті дослідження встановлено, що мотивація іноземних студентів залежить від якості навчального матеріалу, майстерності викладача та правильної організації освітнього процесу, а також цілеспрямованої роботи освітнього закладу в допомозі студентам адаптуватися [19, с. 212].

Під час навчання відбувається культурний взаємовплив, в процесі якого відбуваються зміни корегування мотивів освітньої діяльності, що впливає на поліпшення та прискорення процесу адаптації іноземних студентів.

3.3. Інноваційні технології в навчанні українській мові за професійним спрямуванням магістрантів-іноземців спортивних спеціальностей

Розвиток вищої професійної школи на сучасному етапі супроводжується кардинальними перетвореннями. Вони пов'язані, у першу чергу, з необхідністю подолання протиріч між змістом підготовки й вимогами до особистості

майбутнього фахівця, традиційною організацією освітнього процесу у ЗВО й закономірностями міжособистісної та міжкультурної взаємодії. Сьогодні неможливо вирішувати завдання процесу навчання українській мові за професійним спрямуванням без включення у нього змісту, що передбачає навчання майбутнього фахівця, з урахуванням специфіки професійної діяльності. З позицій реалізації кінцевої мети у підготовці фахівця доцільно говорити про формування його міжкультурної комунікативної компетенції, яка зазвичай трактується як синтез знань і досвіду в будь-якій галузі. Формування у студентів-іноземців міжкультурної комунікативної компетенції охоплює не тільки знання мовної системи й володіння мовним матеріалом [13], але й дотримання соціальних норм мовного спілкування, правил мовної поведінки. Викладачі повинні розвивати професійні компетенції у галузі спорту; компетентності щодо загальних засад методології наукової та професійної діяльності, які необхідні сучасному фахівцю.

Для виконання поставлених цілей і завдань необхідно здійснювати модульний підхід до навчання, переходити на активні методи навчання з використанням електронних ресурсів, переорганізовувати самостійну роботу студентів, удосконалювати контроль знань, а також розвивати взаємозв'язки і співпрацю викладачів-лінгвістів і науково-педагогічних працівників немовних кафедр.

Такий компетентний підхід підтверджує інструментальне використання української мови за професійним спрямуванням й необхідність професійної орієнтованості змісту. Особливо це стосується магістрантів-іноземців, тому що магістратура є етапом підготовки фахівця в окремо взятому напрямку. Він отримує можливість більш детально вивчити сучасні технології спортивного тренування, організації спортивної спрямованості, що пов'язані зі спеціалізацією.

Курс магістратури триває два роки, після закінчення яких студент повинен представити наукову працю, пов'язану з його спеціалізацією. Саме в цьому випадку завдання іншомовної лінгвістичної підготовки полягає у

формуванні навичок і вмінь з української мови за професійним спрямуванням, пов'язаних з лексичним матеріалом конкретної спеціальності. Характерними рисами наукового стилю є його інформативність, логічність, точність і об'єктивність, а, отже, ясність і зрозумілість. Іноземні наукові матеріали виявляють цілу низьку граматичних особливостей, що зустрічаються в даному стилі частіше, ніж в інших [49, с. 508]. Окрім того, на особливу увагу заслуговує спортивна термінологія, вибір якої буде залежати від напрямку магістратури.

Для спортивних спеціальностей магістратури можливо виділити інваріантний і варіативний змістовні компоненти іншомовної лінгвістичної підготовки. Як інваріант пропонується обрати зміст дисципліни «Професійний, неолімпійський та адаптивний спорт», яка є підґрунтям опису всіх процесів тренування, а магістранти апріорі повинні володіти цим матеріалом рідною мовою досконало. Заняття з магістрантами в першому семестрі навчання є міні-курсом за спеціальністю українська мова за професійним спрямуванням, що формує певну базу необхідної спортивної лексики. У результаті магістрант набуває навички опису тренувального процесу українською мовою, що особливо важливо для фахівця в цій галузі, який контактує з україномовними партнерами. Наступний етап лінгвістичної підготовки магістрантів містить у собі опанування лексики більш вузької професійної сфери. Тут можуть розглядатися певні тренувальні процеси, установки тощо. У доборі лексичного матеріалу на даному етапі навчання можуть допомогти статті україномовних авторів, пов'язані з тематикою наукової діяльності магістрантів, надруковані у таких періодичних виданнях: «Наука в олімпійському спорті», «Теорія і методика фізичного виховання і спорту», «Спортивна медицина», «Олімпійська арена».

При такому професійно-орієнтованому підході до навчання українській мові за професійним спрямуванням неминуче постає питання про кваліфікацію науково-педагогічного працівника. У більшості випадків він є випускником педагогічного ЗВО і тому стикається із серйозними ускладненнями при

викладанні української мови за професійним спрямуванням для спеціальних цілей. Можливим виходом із ситуації, що склалася, є робота в «тандамах» з викладачами профільних кафедр, які можуть стати консультантами при доборі матеріалу, а в деяких випадках і безпосередньо брати участь у освітньому процесі. Це дозволяє здійснювати міждисциплінарні проекти, виконувати завдання з «реального світу» з використанням україномовних автентичних джерел. Окрім того, науково-педагогічні працівники нашої кафедри налагодили зв'язки з науково-педагогічними працівниками інших кафедр університету для добору змісту навчальних і методичних розробок [6, с. 14].

У процесі навчання українській мові за професійним спрямуванням важливу роль починають відігравати інноваційні технології, а саме комп'ютерні програми й Інтернет, що дозволяє інтенсифікувати процес перекладу великих за обсягом масивів літератури. На перших заняттях з магістрантами викладачі пояснюють найпростіші навички комп'ютерного перекладу з використанням словників і програм-перекладачів, серед яких і режим онлайн [30]. На цих заняттях магістранти-іноземці не тільки знайомляться з комп'ютерними програмами, але також і привчаються до правильного оформлення перекладів з використанням комп'ютера. Науково-педагогічні працівники також ведуть переписку зі своїми магістрантами за допомогою електронної пошти, що спрощує тим самим процес виконання й контролю самостійної роботи. Підсумковою роботою магістрантів стають презентації українською мовою з використанням комп'ютерних технологій. Презентації присвячуються окремим тренувальним процесам, що увійшли в магістерські наукові праці. Вони супроводжуються анімаціями, графіками, таблицями та музикою. Структура та сценарій презентаційної роботи, зазвичай, заздалегідь визначаються науково-педагогічним працівником, для того щоб магістрант зміг показати знання й уміння, накопичені на заняттях з української мови за професійним спрямуванням. Такі заняття проводяться із запрошеними студентами молодших курсів і викладачами, які можуть ставити запитання й оцінювати роботу.

Таким чином, інноваційні технології в навчанні українській мові за професійним спрямуванням магістрантів-іноземців спортивних спеціальностей включають інтеграційні процеси, розвиток міжпредметних зв'язків, переорганізацію самостійної роботи магістрантів-іноземців, використання комп'ютерних технологій, добір і структурування змісту освітніх курсів.

3.4. Робота над професійною лексикою при навчанні вивчальному виду читання іноземних студентів

Читання як вид мовної діяльності має важливе значення для навчання іноземних студентів. Вивчальне читання припускає повне й максимально точне розуміння того, що читається іноземними студентами. Так, зазвичай, читається література, що викликає спеціальний інтерес, необхідна для професійної діяльності. Навчання цьому виду читання є найбільш важким, тому що воно вимагає не тільки знання необхідного лексичного матеріалу, але й уміння застосовувати ці знання.

Для поетапного оволодіння навичками вивчального виду читання обираються оригінальні професійно орієнтовані тексти, що є фрагментами підручників, навчальних посібників і монографій. Усі ці тексти можуть бути віднесені до наукової літератури. Звідси найперша вимога до прийомів презентації лексики – урахування специфіки лексичного складу, наукової літератури.

Специфіка наукової лексики вимагає найпильнішої уваги й розробки спеціальних методів навчання. У плані семантичних характеристик лексика наукових добутоків характеризується трьома шарами: спеціальні слова та словосполучення, пов'язані зі сферою даної науки (власне терміни); семантичні спеціалізовані слова загальної мови, уживані в термінологічному значенні; слова загальної мови, уживані й у науковому тексті й у звичних, загальноприйнятих значеннях [37].

Запозичаючи те саме слово зі складу загальнолітературної мови, мова

науки пристосовує його до своїх специфічних завдань, явно й послідовно спеціалізуючи у вживаннях аж до диференціації його загальної семантики в різних підмовах, відокремлюючи його тим самим від слів загальної мови. Звідси випливає, що володіння лексикою розмовно-побутового стилю не забезпечує адекватного сприйняття й розуміння спеціального тексту. Викладання лексики висуває ряд складних проблем: добір активного словника-мінімуму, його кількісний і якісний склад, принципи добору й угруповання відібраних одиниць для системної презентації лексики обсяг словосполучень, вибір необхідних словотворчих моделей і засобів, їх місце у процесі викладання; урахування багатозначності синонімії, антонімії. Методика навчання вивчального виду читання включає 3 етапи роботи над текстом: передтекстовий, текстовий і післятекстовий. Робота над лексикою органічно входить в усі названі етапи й реалізується у цілеспрямованій системі вправ, розроблених кафедрою. Найбільш доцільними прийомами семантизації професійної лексики є переклад, тлумачення, аналіз, синонімія, антонімія.

ВИСНОВКИ

Науково-дослідна робота кафедри була зосереджена на дослідженні теоретичних аспектів розвитку комунікативної компетенції студентів, вивченні особливостей застосування інноваційних методів викладання іноземних мов та навчання професійному перекладу у закладі вищої освіти спортивного профілю.

Під час проведеної дослідницької роботи було досліджено такі актуальні питання щодо удосконалення системи навчання мовам у вищому спортивному навчальному закладі: сучасні методи навчання іноземній мові студентів спортивних ЗВО. Зокрема було розроблено покрокову методику застосування кейс-методу, Інтернет ресурсів, мультимедійних засобів на заняттях англійської мови; поширений на практиці проектний підхід в організації начального процесу у закладах вищої освіти спортивного профілю; впроваджуються технології активізації навчального процесу у закладах вищої освіти, зокрема, за допомогою спеціальних навчальних стратегій в процесі навчання іноземним мовам студентів спортивних ЗВО; формуються навички самостійної роботи студентів з метою їх підготовки до самоосвіти і навчання протягом життя, створення у студентів уміння вчитись у навчанні іноземних мов.

Апробація досліджень кафедральної НДР здійснювалась публікацією наукових та методичних розробок у формі статей, тез доповідей на конференціях, начальних посібників та методичних рекомендацій.

У подальшому планується застосовувати результати досліджень для формування іншомовної комунікативної компетенції студентів ЗВО задля адаптації до комунікації та соціальної адаптації в іншомовному професійному середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова И. Б. Методическая эффективность использования письма как средства обучения аргументированию: дис. ...канд. пед. наук / И. Б. Антонова. – М., 2019. – 246 с.
2. Байбакова І. Іноземна безеквівалентна лексика та способи її перекладу на українську мову / І. Байбакова, З. Казимира, Б. Шуневич // Проблеми української термінології: Матеріали Міжнар. наук. конф. – Львів, 2018. – С.94–95.
3. Балабан Т. Дещо про транскрипцію, транслітерацію і переклади американо-англійських термінів / Т. Балабан // Проблеми української термінології: Матеріали Міжнар. наук. конф. – Львів, 2018. – с.23 – 32.
4. Балахнічова Г. В. Формування професійної майстерності майбутнього фахівця фізичної культури : навч.–метод. посіб. для студ. випускних курсів ін-тів фіз. культури / Г. В. Балахнічова, Л. В. Заремба. – Луцьк : РВВ “Вежа” ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. – 82 с.
5. Блохін О. Український спорт у сучасній соціокультурній реальності / О. Блохін // Вища освіта України. – 2013. – № 1. – С. 75 – 80.
6. Бориско Н.Ф. Тенденции развития учебно-методических комплексов с учетом новых информационных и коммуникационных технологий / Н.Ф. Бориско // Іноземні мови. – № 3. – 2001. – С. 19 – 23.
7. Боровська О. В. Співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській термінології галузі фізичної культури і спорту: Автореф. дис... канд. філ. наук: 10.02.01. / О. В. Боровська // Інститут української мови НАН України – Київ, 2004. – 17 с.
8. Боровська О. До питання про національні та інтернаціональні терміни в українській спортивній терміносистемі / О. Боровська // Молода спортивна наука України, 2018. – Вип. 5. Том 1. – С. 23–24.
9. Буздуган О.А. Використання мультимедійних засобів навчання в контексті осучаснення процесу викладання іноземної мови / О. А. Буздуган [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.allbest.ru/>

10. Вакуленко М. Транслітераційний стандарт як доповнення до українського правопису / М. Вакуленко // Українська термінологія і сучасність. Матеріали Всеукр. наук. конф. – К., 2007. – С. 237 – 238.
11. Вороніна Г. Р. Особливості навчання та контролю іноземного писемного мовлення студентів технічних спеціальностей. / Г. Р. Вороніна // Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Випуск 30. – 2015. – С. 336 – 339.
12. Вятчаніна С.В. Структура адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах / С.В. Вятчаніна // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірн. наук. праць. – Вип. 48. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2013. – С. 48–54.
13. Гладка О.В. Формування комунікативної компетенції студентів на основі проектної методики навчання іноземної мови / О. В. Гладка [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://zag-pedagogika.at.ua/load/formuvannja_komunikativnoji_kompetencij
14. Головата Л. М. Формування професійного мовлення у студентів / Л. М. Головата // Збірник наукових статей в галузі фізичної культури та спорту. – Львів: ЛДІФК, 2001. – 314 с.
15. Гончарова Т. В. Дискурс футбольних фанатів як відображення соціолінгвістичної ситуації / Т. В. Гончарова // Лінгвістика. Лінгвокультурологія. – № 11. – 2017. – С. 89 – 92.
16. Данилин А. М. Футбол – только игра? / А. Данилин // Игровое пространство культуры. – Материалы научного форума 16–19 апреля 2002 г., Санкт–Петербург, 2002. С. 239–241.
17. Занюк С. С. Психологія мотивації : [навч. посіб.] / С. С. Занюк. – Київ : Либідь, 2002. – 304 с.
18. Зильберт А. Б. Спортивный дискурс: базовые понятия и категории; исследовательские задачи / А. Б. Зильберт, Б. А. Зильберт // Язык, сознание, коммуникация. – Вып. 17. – М., 2001. – С. 36–42.
19. Иванова М. А. Психологические аспекты адаптации студентов в высшей школе / М. А. Иванова. – СПб: Изд–во Нестор, 2000. – 240 с.

20. Институт международных программ РУДИ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.ido.edu.ru. – Назва з екрану.
21. Кияк Т. Інтернаціональне та національне в термінотворчому процесі // Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць. Вип. IV / Відп. ред. Л.О. Симоненко. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 53 – 56.
22. Кондрацька Г. Сучасний стан проблеми формування продуктивного стилю професійного спілкування, професійно-мовленнєвої культури фахівця з фізичного виховання і спорту в умовах навчання у вищій школі / Г. Кондрацька // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 27. – С. 136–142.
23. Лизанчук В. Феномен невмирущості нації / В. Лизанчук // Наукові записки АН ВШ України. – 2004. – Вип. 6, 9–29. – С. 74–81.
24. Лурия А.Р. Язык и сознание / А.Р. Лурия [Под редакцией Е. Д. Хомской]. — М.: МГУ, 2008. — 320 с.
25. Лурия А. Р. Журналистский спортивный дискурс сквозь призму типологических характеристик языковой личности спортивного комментатора / А.Р. Лурия // Вестник Омского университета. 2009, №3. – С. 160–169.
26. Марко К. Емотивне значення та проблема адекватного перекладу термінів // Українська термінологія і сучасність: [Зб. наук. Праць]. Вип. IV / Відп. ред. Л.О. Симоненко. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 74 – 77.
27. Молянинова О. Г. Мультимедиа в образовании (теоретические основы и методика использования): [монографія] / О. Г. Молянинова. – Красноярск: Изд. КрасГУ, 2002. – 300 с.
28. Мультимедиа технологии в образовании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://for-teacher.ru/technique/78-multimedia-tehnologii-v-obrazovanii.html>

29. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>. – Назва з екрану.
30. Новый большой англ-русский словарь: в 3 тт. Ок. 250 000 слов. / [Сост. Апресян Ю.Д., Медникова Э.М., Петрова А.В., и др. Под общ. ред. Апресяна Ю. Д.]. – М.: Рус. яз., 2000. – 2496 с.
31. Офіційний сайт Національного університету фізичного виховання і спорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unisport.edu.ua/content/Naukovo-doslidniy_Institut – Назва з екрану.
32. Пономарів О. Культура слова : мовностилістичні поради : навч. посіб. / О. Пономарів. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.
33. Пономарів О. Українське слово для всіх і для кожного / О.Пономарів. – К.: Либідь, 2013. – 359 с.
34. Раєвська О. М. Регіональні версії української національної ідеї: спільне і відмінне / О. М. Раєвська: [Зб. ст.]. – К.: Світогляд, 2005. – 186 с.
35. Савельев А. Инновационное высшее образование / А. Савельев // Высшее образование в России. – 2001. – № 6. – С. 43 – 45.
36. Сковронек Б. В. Освітняни про мову і культуру / Б. В. Сковронек // Науково–публіцистичний журнал–дайджест. – 2002. – № 10 (44). – С. 61.
37. Стишов А. О. Українська лексика кінця ХХ століття: (На матеріалі мови засобів масової інформації). – [2-ге вид., переробл.] / А.О. Стишов. – К.: Пугач, 2005. – 388 с.
38. Сурыгин А. И. Педагогическое проектирование системы предвузовской подготовки иностранных студентов /А. И. Сурыгин.– СПб: Златоуст, 2001. – 128 с.
39. Сысоева Е. Э. Формирование коммуникативной компетенции в письменной речи при обучении иностранным языкам / Е. Э. Сысоева // Иностранные языки. – 2006.– №7. С. 43–46.
40. Хоменко І.М. Спортивна термінологія – основа професійного мовлення фахівця з фізичної культури /І.М. Хоменко, І.Д. Глазирін, Педагогіка,

- психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2008. – № 7, С. 143–146.
41. Хоружа Л.Л. Етичний розвиток педагога: навчальний посібник /Л. Л. Хоружа. – К.: Академвидав, 2012. – 205 с.
 42. Цурикова Л.В. Социально-культурная обусловленность знания и анализ дискурса в межкультурной коммуникации / Л.В. Цурикова // Вестник ВГУ. Серия: лингвистика и межкультурная коммуникация. — №2, 2001. С. 17–25.
 43. Чаусова Т. В. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів : автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Т. В. Чаусова. – Київ, 2004. – 20 с.
 44. Чиж І. Україна: шлях до інформаційного суспільства / І. Чиж. – К.: Либідь, 2004. – 16 с.
 45. Шалацька Г.М. Проектна методика та ефективність її застосування в навчанні іноземним мовам / Г. М. Шалацька [Електроний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Pedagogica/73668.doc.htm/
 46. Bordwell, D. Convention, construction and new vision in multimedia / D. Bordwell // Bordwell D. & Carroll N. Post-Theory-Reconstructing Film Studies. — Madison: The University of Wisconsin Press, 1996. — P. 87—107.
 47. Dirven, R. Cognitive Exploration of Language and Linguistics / René Dirven, Marjolijn Verspoor. — Amsterdam, Philadelphia : John Benjamin's Publishing Company, 1998. — 289 p.
 48. Gay, G. Teaching to and through cultural diversity. *Curriculum Inquiry*, 43/1, 2015. —pp. 48–70.
 49. Hoff, H. A critical discussion of Byram's model of intercultural communicative competence in the light of Bildung theories. *Intercultural Education*. 25, 2014. – pp. 508–517.

50. Laal, M. & Laal, A. & Aliramaei, A. Continuing Education; Lifelong Learning. Procedia / M. Laal, A. Laal, A. Aliramaei. – *Social and Behavioral Sciences*. – 116. 2014. – pp. 4052 – 4056. DOI: 10.1016/j.sbspro.2014.01.889.
51. Nickerson, R. S. Teaching of thinking and problem-solving / R. S. Nickerson. San Diego, CA: Academic press, 2004. – 400 p.
52. Paul, P. International Dictionary of English / Proktor Paul. – Bath, Cambridge University Press, 2005. – 864 p.